

สมุดภาพสงขลา

SONGKHLA'S PHOTO ALBUM

จังหวัดสงขลา : ผู้จัดพิมพ์

เอนก นาวิกมูล | ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ : บรรณาธิการ

สมุดภาพสงขลา

SONGKHLA'S PHOTO ALBUM

เอนก นาวิกมูล | ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ : บรรณาธิการ

Songkhla

ภาพปกหน้า

“มะโนรา” มะโหรศพพื้นเมืองสงขลา
ภาพไปสการ์ตร้านถ่ายรูปบ้านเฮง
ยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนางอรพันธ์ สายบัว)

ชื่อหนังสือ
ผู้จัดพิมพ์
ผู้ดำเนินการ
พิมพ์ครั้งแรก
ที่ปรึกษา

สมุดภาพสงขลา
จังหวัดสงขลา
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

นายโชตินรินทร์ เกิดสม
นางคณิดา ราชภรณ์
นายจิรวัตร มณีโชติ
นายวิทยา จันทน์เสนา
นายสังคม เกิดก่อ
นางศศิเพ็ญ ละม้ายพันธุ์
ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา
วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

ผู้ทรงคุณวุฒิ

รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์ ราชบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.พีรศรี โพวาทอง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณาธิการ

นายเอนก นาวิกมูล
นายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์

บรรณาธิการผู้ช่วย

นายสุปรีย์ ณ นคร

กองบรรณาธิการสำนักพิมพ์

นางวรรณ นาวิกมูล
นางสาวโชติรส เกตุแก้ว
นายวุฒิพงศ์ ท้าวพา
นายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์

พิสูจน์อักษร

นางสาวกานต์สิริ พัฒนากุลทรัพย์

ถ่ายภาพ

นายพิชญ์ เยาว์ภิรมย์

ศิลปกรรม

นางสาวทิวภญา นาคเนียม

ดำเนินการพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ต้นฉบับ (๒๐๑๘)
๘ ซอยงามวงศ์วาน ๒๓ แยก ๑๘ ตำบลบางกระสอบ
อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๙๕๒ ๙๒๐๓

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์ คอเปอร์เรชั่นส์ จำกัด (มหาชน)

จำนวนหน้า

๒๐๘ หน้า

จำนวนพิมพ์

๕๐๐ เล่ม

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับแก้ไขปรับปรุง) พ.ศ. ๒๕๕๘

ผู้จัดพิมพ์

คำนิยม	๔	เหตุการณ์และกิจกรรมสัมพันธ์	๑๑๘
คำนำ	๕	ฉลองที่ว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช	๑๑๘
พื้นที่เมืองสงขลา	๗	พิธีเปิดโรงเรียนกสิกรรม	๑๑๙
สมุดภาพสงขลา	๙	พิธีเปิดที่ทำการสโมสรเสือป่าชั่วคราว	๑๒๐
การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสงขลา	๑๐	นายกรัฐมนตรีตรวจราชการ พ.ศ. ๒๔๗๙	๑๒๒
รัชกาลที่ ๑๐ เสด็จฯ จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๔๖๘	๑๐	ประกวดนางงาม	๑๓๔
รัชกาลที่ ๕ เสด็จฯ เมืองสงขลา พ.ศ. ๒๔๓๙	๑๒	เดินขบวนเรียกร้องดินแดน	๑๓๖
ภาพเก่าสงขลาในยุครัชกาลที่ ๕	๒๑	งานแสดงภาพถ่ายของกองทัพญี่ปุ่น	๑๓๗
รัชกาลที่ ๕ เสด็จฯ เมืองสงขลา พ.ศ. ๒๔๔๘	๓๔	ไฟไหม้ตลาดหาดใหญ่ พ.ศ. ๒๔๙๓	๑๓๘
รัชกาลที่ ๖ เสด็จฯ เมืองสงขลา พ.ศ. ๒๔๕๘	๔๔	ประเพณีและวิถีชีวิต	๑๔๐
รัชกาลที่ ๙ เสด็จฯ จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๐๒	๕๒	ประเพณีทอดกฐิน	๑๔๐
ภูมิสถานบ้านเมือง	๕๘	งานศพชาวเมืองสงขลา	๑๔๒
แผนที่สงขลา	๕๘	มโนราห์	๑๔๖
สงขลาในหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ	๖๐	การแข่งขันชนวัว	๑๔๗
ภาพถ่ายทางอากาศ	๖๒	สำรวจวิถีชีวิตชาวสงขลา	๑๔๘
ทะเลสาบสงขลา	๖๘	ผู้คนเมืองสงขลา	๑๖๒
ไปสการ์ตร้านฉายาสงขลา	๗๒	บุคคลสำคัญ	๑๖๒
ไปสการ์ตร้านบ้านเฮง	๘๒	ภาพถ่ายหมู่คณะ	๑๖๖
ประตูเมืองสงขลา	๘๘	คณะสงฆ์เมืองสงขลา	๑๗๔
เขาดังกวน	๙๐	มรดกเมืองสงขลา	๑๘๐
แหลมสมิหลา	๙๔	พระพุทธนาราชบพิตร	๑๘๐
เขาเก้าเส้ง	๙๘	พระแสงราชศัสตรา	๑๘๒
พระตำหนักเขาน้อย	๑๐๐	จิตรกรรมวัดมัสยิดมิมาวาสวรวิหาร	๑๘๔
โรงแรมรถไฟ สงขลา	๑๐๒	จิตรกรรมวัดโพธิ์ปฐมาวาส	๑๙๔
สถานีรถไฟ	๑๐๓	พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ ๕	๒๐๐
โรงเรียนมหาวชิราวุธ	๑๐๖	พัตรองที่ระลึก	๒๐๑
โรงเรียนนารีนารีเฉลิม	๑๐๗	สงขลาในแผนที่กัลปนา	๒๐๒
ตลาดหาดใหญ่	๑๐๘	ทำน้ำตาลโตนด	๒๐๔
โรงภาพยนตร์	๑๑๒	ตารางเดินรถไฟ	๒๐๖
เจดีย์วัดพะโคะ	๑๑๔	หมายเหตุการทำงานสมุดภาพสงขลา	๒๐๗
วัดจะทิ้งพระ	๑๑๕	รายชื่อผู้ให้การอนุเคราะห์	๒๐๘
แพขนานยนต์	๑๑๖		

“สงขลา” เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญของภาคใต้ ตั้งอยู่ชายทะเลอ่าวไทย มีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ด้วยมีทำเลที่ตั้งเป็นจุดยุทธศาสตร์ จึงได้รับความเอาใจใส่ใกล้ชิดจากเมืองหลวงมาแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และมีโบราณสถานอันทรงคุณค่า มีภูมิทัศน์ชายทะเลงดงาม มีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหาร นวัตกรรม นวัตกรรมไม่รู้เบื่อ

ประวัติศาสตร์ของจังหวัดสงขลาได้รับการบันทึกไว้เป็นเอกสารลายลักษณ์ต่างๆ มากมาย และการประมวลภาพถ่ายเก่าของจังหวัดสงขลาได้มีการจัดพิมพ์บ้าง แต่ก็ยังพบภาพถ่ายเก่าของสงขลาชุดใหม่ๆ ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ผมจึงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดพิมพ์หนังสือ “สมุดภาพสงขลา” ขึ้น โดยเน้นภาพถ่ายเก่าทั้งประเภทสีเปียและขาว - ดำ โดยทำคำบรรยายให้ความรู้อย่างสั้นๆ ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ภาพถ่ายเก่าที่ได้รับการคัดเลือกแล้วจึงทรงคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้นับเมืองสงขลา เพื่อให้ปรากฏเป็นหลักฐานสำหรับลูกหลานชาวสงขลาจะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านภาพถ่ายเก่าเหล่านี้

ผมขอขอบคุณท่านหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน และประชาชนที่ให้ความร่วมมืออย่างดีเยี่ยมแก่คณะทำงานในการเก็บรวบรวมและประมวลข้อมูลของจังหวัดสงขลาครั้งนี้ ผมมั่นใจว่าหนังสือ “สมุดภาพสงขลา” จะช่วยจุดประกายฉายแสงสว่าง ทำให้เราท่านมองเห็นและเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมสงขลาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถนำไปต่อยอดให้การศึกษาและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวิถีวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงยิ่งๆ ขึ้นไปในภายภาคหน้า

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized Thai characters.

นายโชตินรินทร์ เกิดสม
ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา

สงขลาเป็นจังหวัดแรกๆ ของไทย ที่รู้จักวิทยาการถ่ายรูป โดยหลวงวิเศษภักดี (ชม ณ สงขลา) เป็นผู้ริเริ่มขึ้นก่อน หลักฐานได้แก่ภาพถ่ายชุดสงขลายุคใกล้ พ.ศ. ๒๔๓๐ ที่มีตัวหนังสือพิมพ์บนกระดาษปิดรูปทั้งข้างหน้าข้างหลังว่า Luang Weeset Singora Siam

นายชมได้เป็นหลวงวิเศษภักดีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๓ ขณะอายุ ๑๖ ปี จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๑ จึงได้เลื่อนเป็นพระยาสุนทรานุรักษ์ แสดงว่ารูปถ่ายหลายรูปถ่ายก่อน พ.ศ. ๒๔๓๑

ท่านผู้นี้เกิดเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๙๗ ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๗ อายุ ๕๐ ปี ได้เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาในราชทินนามพระยาวิเชียรคีรีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๔๔๔ เป็นผู้ที่สนใจเรื่องการถ่ายรูปมาตั้งแต่วัยหนุ่ม ในประวัติว่าได้เรียนถ่ายรูปจากหลวงอัคนีนฤมิตร (จิตร จิตราคนี) มิสเตอร์ลำเบ็ก (น่าจะเป็นคนเดียวกับ Lambert) และจากมิสเตอร์เนต้า

ท่านสามารถตั้งสตูดิโอขึ้นในบ้าน มีฉากหลังและเครื่องกำกับงาน (เช่นตราช้าง) แบบสากล เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสสงขลาก็มาฉายพระรูปที่นี่

ในระยะเวลาใกล้เคียงกันนั้น ทางเชียงใหม่ก็มีหลวงอนุสารสุนทร (สุนธีร์ แซ่จิว หรือสุนธีร์ ชั่วยงแสง หรือสุนธีร์ ชุตติมา พ.ศ. ๒๔๑๐ - ๒๔๗๗ อายุ ๖๗ ปี) เป็นช่างถ่ายรูปอาชีพคนแรกของเชียงใหม่ ได้ตั้งร้านถ่ายรูปอย่างจริงจังตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘

การจัดพิมพ์สมุดภาพของสงขลาได้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๖ ที่นายธีรพจน์ จรูญศรี แห่งบริษัท จุลติศ จำกัด ในฐานะประธานจัดงานชุมนุมนักเรียนเก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏที่กรุงเทพฯ ขอให้นายเอนก นาวิกมูล เป็นบรรณาธิการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกแจกในงานชุมนุมนักเรียนเก่าในกรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๓๖

นายเอนกได้ขอทำสมุดภาพแทนการรวมข้อเขียนอย่างที่เคยทำกันมาหลายปี เพราะถ้าไม่รวมภาพไว้บ้างคนรุ่นหลังก็จะยิ่งนึกภาพไม่ออกว่าบุคคลสำคัญของสงขลาในอดีตหน้าตาอย่างไร หน้าตาสงขลาแต่ก่อนเป็นอย่างไร

ในการทำสมุดภาพเล่มแรก ได้ขอให้เจ้าหน้าที่บริษัทจุลติศไปติดต่อขอเก็บรูปเก่าจากร้านฉายาสงขลาของคุณหยกสินี จตุรพฤกษ์ ซึ่งให้ความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง

เมื่อนำมาผนวกกับภาพจากจดหมายเหตุแห่งชาติและภาพส่วนตัวจากแหล่งต่างๆ ก็ทำให้เราได้เห็นภาพสงขลาและโรงเรียนมหาวิทยาลัยสมัยเก่าๆ มากมาย ในครั้งนั้นนายเอนกได้ชำระประวัติความเป็นมาของร้านถ่ายรูปในสงขลาขึ้นไว้เป็นแนวทางแก่คนรุ่นหลังยึดยาวพอสมควร

เว้นไปอีก ๑๐ ปี จน พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงได้ทำสมุดภาพอีกเป็นเล่มที่ ๒ ในสมัย ดร.บรรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานจัดงานชุมนุมนักเรียนเก่ามหาวิทยาลัยราชภัฏที่กรุงเทพฯ ในปีนั้น

ในคราวนี้ อาจารย์จรัส จันทร์พรหมรัตน์ ซึ่งสนใจเรื่องภาพเก่าและสิ่งของในจังหวัดสงขลา ขณะนั้นสอนอยู่ที่โรงเรียนบ้านนาวิทยาเขต อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เริ่มมาช่วยงานด้วย อาจารย์จรัสสามารถหาภาพเก่ามาได้มากมาย จึงทำให้เกิดสมุดภาพเล่มต่อไป มาอีกเกือบ ๑๐ เล่ม แม้กระนั้นภาพสงขลาที่ยังมีที่ยังไม่ได้พิมพ์อีกเป็นจำนวนมาก เพราะนอกจากอาจารย์จรัสแล้วยังมีผู้อื่นที่สนใจเรื่องภาพเก่าอีกหลายคน

ครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ คุณรังษิ รัตนปราการ ได้มอบหมายให้ อาจารย์ยุวฉชัย เพ็ชรสุวรรณ ศึกษาวิเคราะห์ เป็นบรรณาธิการจัดพิมพ์หนังสือชื่อ สมุดภาพ ๑๘๐ ปี เมืองสงขลา พ.ศ. ๒๓๘๕ - พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อบันทึกเหตุการณ์และประมวลภาพเก่าของสงขลา โดยใช้ทุนของกองทุนนางสาวนพนา รัตนปราการ จัดพิมพ์ ทำให้ได้หนังสือสมุดภาพสงขลาอีกหนึ่งเล่ม

จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๘ นายโชตินรินทร์ เกิดสม ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา เล็งเห็นความสำคัญของ สมุดภาพว่าควรได้พิมพ์อย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดงบประมาณจำนวนหนึ่ง จัดพิมพ์หนังสือสมุดภาพสงขลา ต่อไป

คณะทำงานจากกรุงเทพฯ โดยการนำของนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ ได้เดินทางลงไปยังสงขลา เพื่อพบปะกับนักสะสมที่รู้จักคุ้นเคยกันทันทีในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

นักสะสมทุกท่านได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยนำภาพเก่าทั้งที่เคยตีพิมพ์แล้วและยังไม่เคยตีพิมพ์ มาให้เลือกใช้ได้ตามสะดวก ภาพบางชุดล้ำค่ามากต้องใช้เงินซื้อหาหรือประมูลมาด้วยราคาแพงลิบลิ่ว เช่น ภาพของคุณธนชัย กปิลกาญจน์ กับคุณยุวฉชัย ธรรมปาโล เป็นต้น ถ้าหากเจ้าของภาพไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ก็คงยากที่จะนำมาให้ชมกันง่าย ๆ

ภาพหลายภาพ เจ้าของอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ ที่เป็นรูปไม่เคยสแกนหรือยังอยู่ในกรอบกระจกก็อุตส่าห์นำภาพต้นฉบับมาให้ก๊อปปี้ทำสำเนาขึ้นเดี๋ยวนั้น และนำคืนให้เดี๋ยวนั้นตามหลักการทำงานที่วางไว้

การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว เมื่อได้ข้อมูลมากพอสมควรแล้ว กองบรรณาธิการได้นำภาพมาผสมกับภาพในคลังของสำนักพิมพ์ต้นฉบับ และหोजดหมายเหตุแห่งชาติ จัดการแยกหมวดและทำคำบรรยายไปตามข้อมูลที่จดมา โดยยึดหลักการเดิมคือระบุที่มาของภาพ จาริกนามเจ้าของภาพ เพื่อให้เกียรติแก่ผู้นุเคราะห์ความรู้เป็นวิทยาทาน

ส่วนการเรียงลำดับ ก็นำภาพเก่าขึ้นหน้าก่อนแล้วจึงตามด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนัง และภาพข่าวของประจำเมืองหรือของที่น่าสนใจ

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่ช่วยเหลือเกื้อกูลการทำหนังสือสมุดภาพสงขลาจนลุล่วงตามประสงค์ ดังได้จาริกนามเป็นอนุสรณ์ไว้ท้ายเล่มแล้ว หวังว่าสมุดภาพสงขลาเล่มนี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาพเก่า และช่วยกันรักษามรดกของชาติให้คงทนถาวรสืบไป

นายเอนก นาวิกมูล

วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ชุมชนรุ่นแรกของสงขลา สหิงหม้อ สหิงพระ พะโคะ

เชื่อกันว่าชุมชนขนาดใหญ่ในจังหวัดสงขลาเกิดขึ้นแห่งแรกที่บ้านสหิงหม้อ เป็นชุมชนท่าเรือชายฝั่งทะเลสาบสงขลาชาวเมืองมีอาชีพทำการค้าและหาปลา ต่อมาสหิงหม้อเสื่อมโทรม เกิดชุมชนขนาดใหญ่กว่าคือ เมืองสหิงพระ เป็นศูนย์กลางการปกครองดินแดนรอบทะเลสาบตั้งแต่วะหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๙ ชาวเมืองนับถือศาสนาพราหมณ์ มีหลักฐานทางโบราณคดีปรากฏอยู่มากมาย

ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ชื่อเมืองสหิงพระเริ่มเลือนหายไปชุมชนแห่งใหม่คือ เมืองพัทลุงที่พะโคะ (หมายถึงพัทลุงปากที่ตั้งอยู่แถบวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระในปัจจุบัน) เริ่มเจริญขึ้นมาแทน และกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญของชุมชนที่นับถือพระพุทธศาสนาหลักทางวงศ์ แต่ปัญหาที่เมืองพัทลุงที่พะโคะต้องประสบก็คือปัญหาการคุกคามจากโจรสลัดมลายูซึ่งยกกำลังเข้าปล้นเมืองพัทลุงและนครศรีธรรมราชหลายครั้งระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๒ โจรพวกนี้เข้าทำลายวัดวาอารามทำให้เกิดความระส่ำระสาย ทำให้เมืองพัทลุงที่พะโคะจำเป็นต้องพึ่งพากรุงศรีอยุธยามากขึ้น

สงขลาริมเขาแดง

ระหว่าง พ.ศ. ๒๑๖๒-๒๒๓๓ (๖๑ ปี) ชุมชนบริเวณเขาแดงเจริญขึ้น กลายเป็นเมือง “สงขลาริมเขาแดง” (ใกล้เคียงบริเวณแพขนานยนต์ปัจจุบัน) มีชื่อปรากฏบนแผนที่ในนาม Singora และนามใกล้เคียง แต่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพวกรมลายู กระทั่งกรุงศรีอยุธยาต้องเข้าปราบปรามด้วยกำลังทหารจนราบคาบใน พ.ศ. ๒๒๓๓ หลังจากนั้นเมืองสงขลาเก่าก็ร้างไปเกือบหนึ่งศตวรรษ เนื่องจากกรุงศรีอยุธยามีนโยบายฟื้นฟูเมืองพัทลุงขึ้นมาเป็นศูนย์กลางการปกครองแทน

ถึงสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ สงขลาจึงกลายเป็นศูนย์กลางการปกครองอีกครั้งหนึ่ง เมื่อชาวเมืองเชื้อสายจีนเข้ามาจับบ่อบาท และสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงแต่งตั้งให้จีนเหยียง แซ่เฮา (ตันตระกูล ณ สงขลา) เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๑๘ (อ่านรายละเอียดได้จากพงศาวดารภาคที่ ๓ และ ๔๓ เป็นอาทิ)

ย้ายเมืองข้ามปากจากแหลมสนมาบ่อยาง

ในระยะแรกตัวเมืองสงขลา (ยุคจีนเหยียง) ตั้งที่บริเวณแหลมสน (ไม่ไกลจากตัวเมืองเขาแดงของแขก มีวัดสุวรรณคีรี วัดบ่อทรัพย์ เป็นที่สำคัญ อยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับ

ตัวเมือง ตำบลบ่อยางในปัจจุบัน) แต่บริเวณนั้นมีปัญหาเรื่องกันดารน้ำสำหรับอุปโภคและไม่สามารถขยายเป็นเมืองขนาดใหญ่ได้ ถึง พ.ศ. ๒๓๘๕ สมัยรัชกาลที่ ๓ จึงมีการย้ายเมืองครั้งใหญ่มาตั้ง ณ สงขลาปัจจุบัน

มีการสร้างป้อมและกำแพงอย่างมั่นคง แม้ไม่ชัยพุกษหลักเมืองก็เป็นของพระราชทานมาจากกรุงเทพมหานคร หลังจากนั้นสงขลาก็เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งแข่งขันกับเมืองนครศรีธรรมราชด้วย หากท่านอ่านพงศาวดารภาคที่ ๕๓ ซึ่งกล่าวถึงการรับเสด็จรัชกาลที่ ๔ ในคราวเสด็จประพาสนครศรีธรรมราชกับสงขลาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ นั้น จะเห็นว่าฝ่ายสงขลาเอาจริงเอาจังในการรับเสด็จมาก

เป็นที่ตั้งมณฑลและเป็นจังหวัด

เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕ ฝ่ายรัฐบาลเลือกเมืองสงขลาเป็นที่ตั้งของที่ว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช และเริ่มส่งพระวิจิตรวรสาสน์ (ปั้น สุขุมภายหลังเป็นเจ้าพระยาเยมราช) ลงมาเป็นข้าหลวงพิเศษว่าราชการในปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ปีรุ่งขึ้นเป็นข้าหลวง หรือสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช

(เริ่มตั้งมณฑลต่าง ๆ นับแต่ พ.ศ. ๒๔๓๙ เฉพาะมณฑลนครศรีธรรมราช นั้นประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ คือ สงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง ปัตตานี ยะลา ยะหริ่ง ระแงะรามันห์ สายบุรี หนองจิก) สถานที่ทำการคือจวนเก่าของตระกูล ณ สงขลา ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา (เปิดเป็นพิพิธภัณฑสถานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕)

ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๕๘ เจ้านายในพระราชวงศ์จักรีองค์หนึ่งคือ พลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ (ตันราชสกุล ยุคล) ทรงลงมาเป็นข้าหลวงต่างพระเนตรพระกรรณรัชกาลที่ ๔ - ๖ ในฐานะสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช และนับแต่ พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๘ เป็นอุปราชปักษ์ใต้ ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชามณฑลสุราษฎร์ธานี มณฑลปัตตานี และมณฑลนครศรีธรรมราช รวมเวลาประทับที่สงขลานั้นถึง ๑๕ ปี

ใน พ.ศ. ๒๔๕๙ รัชกาลที่ ๖ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนสถานะของ “เมือง” เป็น “จังหวัด” เมืองสงขลาจึงกลายเป็นจังหวัดนับตั้งแต่นั้น จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลยุบมณฑลต่าง ๆ ทั้งหมด ให้คงไว้เฉพาะจังหวัดมาตั้งแต่นั้น

นายเอนก นาวิกมูล เรียบเรียง

สมุดภาพสงขลา

SONGKHLA'S PHOTO ALBUM

เอนก นาวิกมูล | ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ : บรรณาธิการ

Songkhla

การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสงขลา

รัชกาลที่ ๑๐ เสด็จฯ จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๖๘

ภาพหน้าซ้ายและขวา

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๗.๐๘ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จถึงท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายโชตินรินทร์ เกิดสม ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา คณะผู้พิพากษาภาค ๙ แม่ทัพภาคที่ ๔ ผู้บัญชาการทัพเรือภาคที่ ๒ ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค ๙ ข้าราชการและประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ จากนั้นประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และที่ทำการศาลแขวงสงขลา ตามลำดับ

ภาพหน้าขวาล่าง

เวลา ๑๘.๕๖ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์ และทรงเปิดอาคารที่ทำการศาลแขวงสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

เวลา ๑๗.๒๓ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดอาคารวิจัยนวัตกรรม และถ่ายทอดเทคโนโลยีการแพทย์ ณ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ชุมชนเสด็จของชาวเมืองสงขลาในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา (ภายหลังเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวาร์.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ชุมนับเสด็จของคณะพ่อค้าชาวจีนในเมืองสงขลาในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือน
 เมืองสงขลา (ภายหลังเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙
 (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ชุมรับเสด็จของคณะชาวเมืองสงขลาในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา (ภายหลังเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

พระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา พร้อมกับคุณหญิงสมบุญ ณ สงขลา (ภริยา) และคณะข้าราชการ
กรมการเมืองสงขลาต่างๆ ที่มาร่วมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมือง
สงขลาหลังจากเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา (ร.ศ. ๑๑๕) บริเวณหน้าจวนของพระยาวิเชียรคีรี (ชม) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม
พ.ศ. ๒๔๓๙ ในพระราชนิพนธ์ระยะทางที่ยาวกว่าสองเดือน มีข้อความว่า “เค็รผ่านโรงภาษีมาออกตรงบ้านหลวงบริรักษ์
แวะดูน้าบ้านหลวงบริรักษ์และบ้านพระยาวิเชียร ชุ่ม แล้วกลับมาลงเรือที่น้ำจวน”
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

คณะชาวมุสลิมเมืองสงขลาที่ด้านหน้าสุเหร่าเมืองสงขลา (มัสยิดบ้านบน-อุสาสนอิสลาม) มาร่วมรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลาหลังจากเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา (ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

บ้านเรือนในตัวเมืองสงขลา ประดับตกแต่งเป็นซุ้มรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลาหลังจากเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา (ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ภาพหน้าवाल่าง

ถนนวิเชียรชม บริเวณหน้าจวนสมุหเทศาภิบาล ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา เบื้องหลังแลเห็นเขาดังกวน ถ่ายในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา (หลังเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ชุมรับเสด็จบริเวณด้านหน้าโรงบ่อนเบี้ยเมืองสงขลา ในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา (หลังเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

คณะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เมืองสงขลา ในคราวรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลาหลังเสร็จสิ้นการเสด็จประพาสเกาะชวา (ร.ศ. ๑๑๕) เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

๑. พระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘
๒. พระเสนาพิพิธ ข้าหลวงผู้ช่วยฝ่ายธุรการ
๓. พระวิจิตรวรสาสน์ ต่อมาเป็นเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช
๔. หลวงบริรักษ์ภูเบศร์ (ผัน) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา

ตลาดในเมืองสงขลา เป็นภาพอยู่ในชุดพระวิสุทธิโยธามาตย์ไปตรวจราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือถ่ายภาพของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘ มีคำบรรยายภาพมาแต่เดิมว่า “ตลาดในเมืองสงขลา” (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์ ข้อมูลภาพจากหนังสือสมุดภาพสงขลามหาชีวิต)

อุโบสถวัดแหลมพ้อ เกาะยอ ริมทะเลสาบสงขลา เป็นภาพอยู่ในชุดพระวิสุทธิโยธามาศย์ไปตรวจราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗
สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือถ่ายภาพของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

พระอุโบสถวัดมณีมาวาส ในตัวเมืองสงขลา เป็นภาพอยู่ในชุดพระวิสุทธิโยธามาตย์ไปตรวจราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือถ่ายภาพของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

อาคารในบริเวณจวนเดิมของพระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๗ ต่อมาใช้เป็นที่พักการศาล
มณฑลนครศรีธรรมราช สันนิษฐานว่าได้ถูกกระเปิดในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงพังทลายลง พื้นที่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งทำการ
ชุมสายโทรศัพท์สงขลา
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ภาพหน้า ๒๒ ถึง ๒๔ เป็นภาพอยู่ในชุดพระวิสุทธิโยธามาตย์ไปตรวจราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือถ่ายภาพ
ของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘

อาคารภายในจวนเดิมของพระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๗ สันนิษฐานว่าต่อมาถูกระเบิด
ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงพังทลายลง พื้นที่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งที่ทำการชุมสายโทรศัพท์สงขลา
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

อาคารด้านหน้าจวนเดิมของพระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๗ บริเวณริมถนนนครใน เป็นอาคารเดียวกันกับภาพหน้า ๑๖ มีข้อความในพระราชนิพนธ์ระยะทางเที่ยวขวากว่าสองเดือนว่า “ได้ผ่านโรงภาษีมาออกตรง บ้านหลวงบริรักษ์ แวะดูหน้าบ้านหลวงบริรักษ์และบ้านพระยาวิเชียร ชุ่ม แล้วกลับมาลงเรือที่น่าจวน” (ภาพจากนายธนะชัย กปิลกาญจน์)

ประรำเบญจาประดับหลังคา ๕ ชั้น ในพิธีโกนจุกบุตรเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) กับบุตรพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ภายในจวนเดิมของพระยาวิเชียรคีรี (ชุ่ม ณ สงขลา) ภาพถ่ายยุครัชกาลที่ ๕ สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือถ่ายภาพของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

เมรุศพเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๖
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ ในฟิล์มกระจกของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ มีลายมือเก่าเขียน
กำกับในฟิล์มมาแต่เดิมว่า "เมรุเมืองสงขลา เจ้าพระยาวิเชียร (เม่น)"
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

เมรุศพเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘ ในพงศาวดารเมืองสงขลาระบุการอัญกรรมของเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น) ว่า “ครั้นถึงวันที่ ๗ มิถุนายน ณ วันเสาร์ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๗ ปี วอก พ.ศ. ๒๔๒๘ ก็ถึงอัญกรรม เวลาบ่าย ๒ โมง เป็นผู้สำเร็จราชการเมืองอยู่ ๒๐ ปี อายุ ๗๐ ปี พ.ศ. ๒๔๒๘ ปีระกา ทำเมรุพระราชทานเพลิงศพเดือน ๑๐ แล้วบรรจุอัฐิไว้ที่ฮวงซุ้ยตำบลหัวเขาปากตะวันตก”
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ภาพหน้าขวา

จิตกาธานตั้งโกศศพเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) ตั้งอยู่ภายในอาคารเมรุ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

เรือนวัดที่วันของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) บริเวณสวนตุล นอกเมืองสงขลา ภาพถ่ายยุครัชกาลที่ ๕ สันนิษฐานว่าเป็น
ฝีมือถ่ายภาพของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

โรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่เกาะยอ เมืองสงขลา ในฟิล์มกระจกของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ มีลายมือเก่าเขียนกำกับในฟิล์มมาแต่เดิมว่า “ที่ทำโอ่งอ่างเกาะยอ น้ำเมืองสงขลา” เป็นภาพอยู่ในชุดพระวิสุทธิโยธามาศย์ไปตรวจราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือถ่ายภาพของพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ประตูสุรามฤทธิ์ ประตูเมืองสงขลา ด้านหลังคือทะเลสาบสงขลา (ปัจจุบันรื้อถอนแล้ว) ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ถนนในตัวเมืองสงขลา บริเวณถนนนครใน แลเห็นสะพานข้ามคลองขวาง ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ถนนในตัวเมืองสงขลามีการประดับธงชาติตามบ้านเรือน ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ร้านรวงในตลาดเมืองสงขลา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือน
เมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ราษฎรชาวเมืองที่มารอรับเสด็จกรมกำแพงเมืองสงขลา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กุฏิเรือนแถว ภายในวัดมัทธมวาส ในตัวเมืองสงขลา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพหน้าชาล่าง
วิหารพระพุทธไสยาสน์ (พ่อเฒ่าอนัน) วัดจะทิ้งพระ เมืองสงขลา
ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ราษฎรชาวบ้านที่มารับเสด็จ ด้านหน้าอุโบสถวัดจะทิ้งพระ เมืองสงขลา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

กำแพงเมืองสงขลา บริเวณถนนจะนะ (ตรงข้ามกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา ในปัจจุบัน) และเห็นป้อมเทเวศร์บริรักษ์ ทางด้านขวา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

หลวงศักดิ์นายเวร (อัน นรพัลลภ) มหาดเล็กตามเสด็จ กำลังรับประทานขนมจีนของแม่ค้าที่ป่าสนแหลมทรายเชิงเขาตังกวน เมืองสงขลา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถ่ายภาพป่าสนที่แหลมทราย เชียงตุงกวน เมืองสงขลา
ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ถนนในตัวเมืองสงขลา บ้านเรือนประดับธงชาติ ในคราวรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเมืองสงขลา บริเวณสะพานหน้าแหลมทราย เชิงเขาตังกวน ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

รถยนต์พระที่นั่ง บริเวณซุ้มรับเสด็จที่หาดป่าสนแหลมทราย เชียงตุงกวน เมืองสงขลา ในคราวพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพหน้าชาวนและล่าง
ราษฎรชาวเมืองสงขลาที่มารับเสด็จ บริเวณป่าสนแหลมทราย เชียงตุงกวน เมืองสงขลา
ในคราวพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

อาคารสโมสรเสือป่า (รื้อแล้ว ปัจจุบันคือบริเวณสนามฟุตบอลโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ) ประดับประดาธงชาติเนื่องในคราวพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานพระแสงราชศัสตราประจำมณฑลนครศรีธรรมราช และ ถือน้ำเสือป่า ณ พลับพลาทอง บริเวณสนามด้านหลังสโมสรเสือป่า เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศเสือป่า เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาทอง ณ สนามด้านหลัง
สโมสรเสือป่า (ถนนสะเดา) ทรงประกอบพระราชพิธีพระราชทานพระแสงราชศัสตราประจำฉนวนนครศรีธรรมราช และถือน้ำ
เสือป่า พระราชทานธงกลองเสือ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพหน้าซ้ายล่าง

หมู่ลูกเสือประจำฉนวนนครศรีธรรมราชที่เดินทางมาร่วมสวนสนาม ณ สนามหน้าพลับพลาทอง
เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพหน้าซ้ายและขวา

ทิวทัศน์ทะเลสาบสงขลาและตัวเมืองสงขลา มองจากยอดเขาดังกวัน ชุตภาพถ่ายในคราวพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปยังพลับพลาหน้าศาลากลางจังหวัดสงขลา และทรงเยี่ยมราษฎรชาวสงขลา เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๒ (ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวูธ)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จลงจากสโมสรข้าราชการจังหวัดสงขลา ภายหลังจากทอดพระเนตรการแสดงรำมโนราห์และการแข่งขันโค เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๒ (ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวรุฑ)

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ขณะเสด็จออกจากพระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาส ภายหลังเสร็จสิ้นพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ถวายแด่สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสา อัยยิกาเจ้า และสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ในคราว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๒
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวชิราวุธ)

ภาพหน้าขวาบนและล่าง
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร ณ ที่ว่าการอำเภอนาทวี และทรงลงพระปรมาภิไธยกับพระนามาภิไธยพระราชทานไว้เป็นที่ระลึก เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๒
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

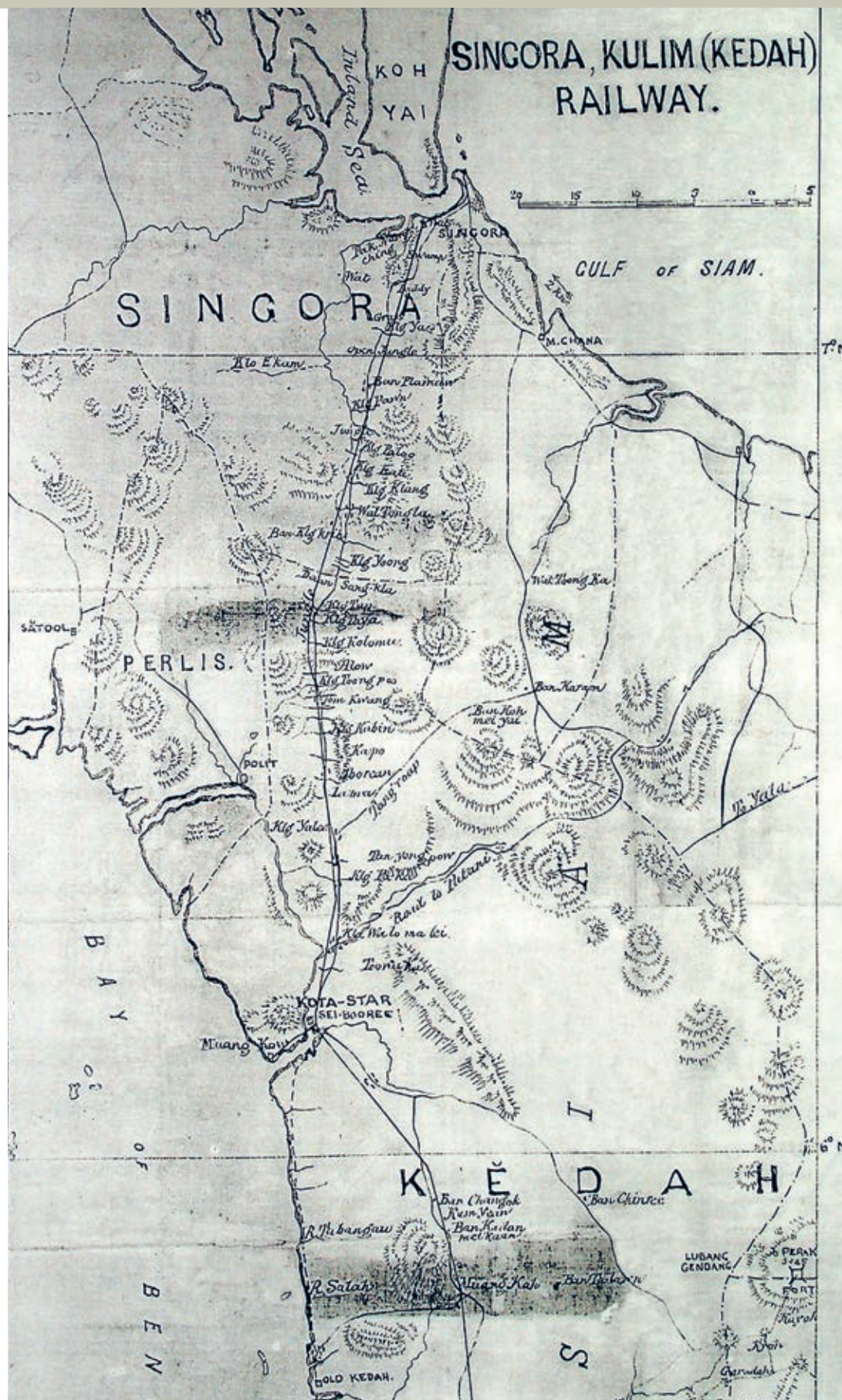
ซุ้มรับเสด็จของอำเภอเมืองสงขลา เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๒
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวรุฑ)

ซุ้มรับเสด็จของวัดแจ้ง ในตัวเมืองสงขลา เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๒
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

ภูมิสถานบ้านเมือง

แผนที่สงขลา

แผนที่เมืองสงขลา แสดง
เส้นทางรถยนต์และรถไฟข้าม
คาบสมุทร ระหว่างสงขลา
(Singora) ถึงไทรบุรี (Kedah)
ภาพยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุ
และพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา
โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวรุณ)

บันไดนาคนบนเขาดังกวน เมืองสงขลา ถ่ายโดย Jules Claine (1856-1938)
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓

ภาพพิมพ์ลายเส้นจากภาพถ่ายของ Jules Claine
ในหนังสือพิมพ์ Le Tour Du Monde ของฝรั่งเศส

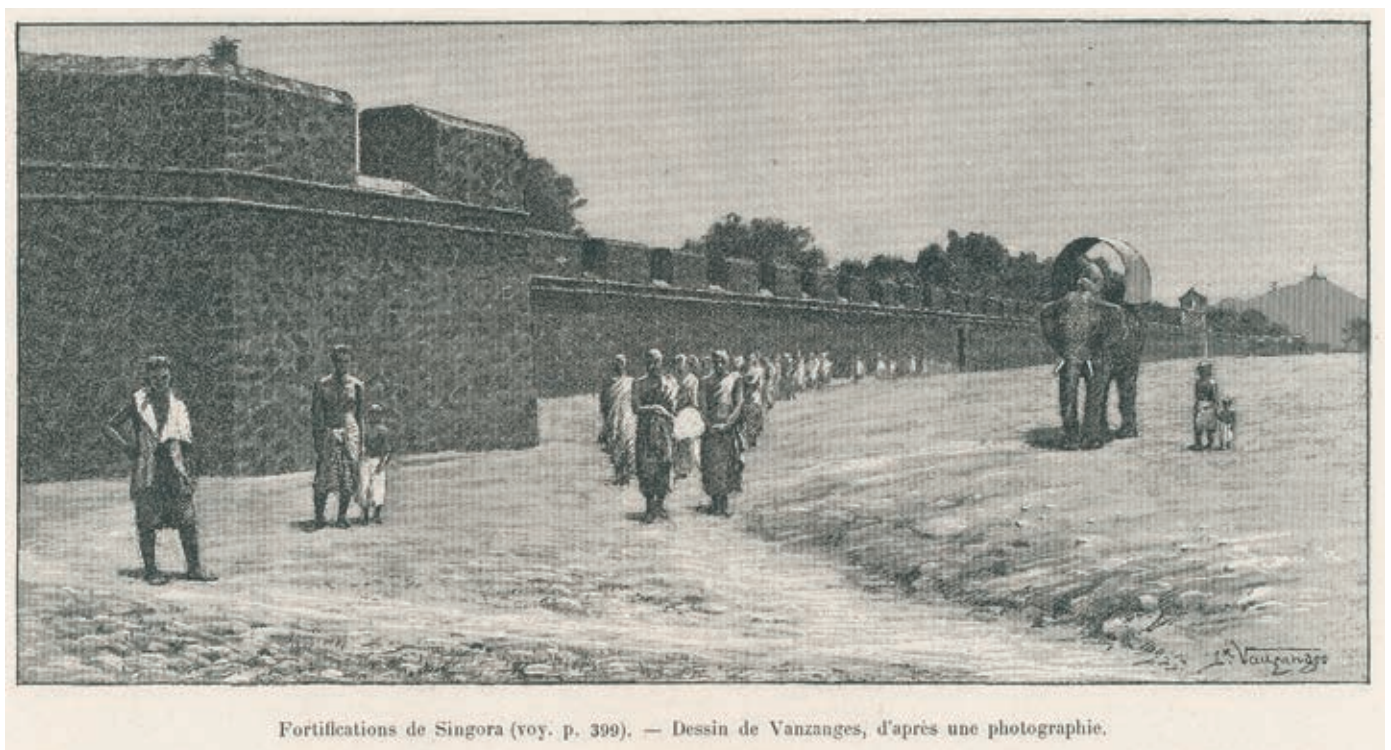
วัดแจ้ง เมืองสงขลา
ปรากฏในหนังสือพิมพ์
Le Tour Du Monde ของฝรั่งเศส
บรรยายได้ภาพว่า
“วัดพุทธใน singora
ภาพพิมพ์ลายเส้นโดย
G. Vuillier จากภาพถ่าย”

เนื้อหากรอบในของหนังสือพิมพ์ Le Tour Du Monde ของฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓ พิมพ์เนื้อหาเกี่ยวกับเมืองสงขลา หรือเมือง Singora พร้อมกับภาพพิมพ์ลายเส้นทิวทัศน์สถานที่ในเมืองสงขลาและผู้คนชาวเมือง

ภาพล่าง

กำแพงเมืองสงขลา ปรากฏในหนังสือพิมพ์ Le Tour Du Monde ของฝรั่งเศส บรรยายได้ภาพว่า “ปราการของเมือง singora (ดูต่อหน้า ๓๙๙) ภาพพิมพ์ลายเส้นโดย Vanzanges จากภาพถ่าย”

ภาพถ่ายมุมสูงจากยอดเขาดังกวัน มองเห็นตัวเมืองสงขลาและทะเลสาบสงขลา อาคารด้านมุขซ้ายล่างคือ วัดไทรงาม ส่วนอาคารด้านมุขขวาล่างคือ สันฐานคาร (ปัจจุบันคือโรงเรียนวิเชียรชม) ชุตภาพในคราวพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

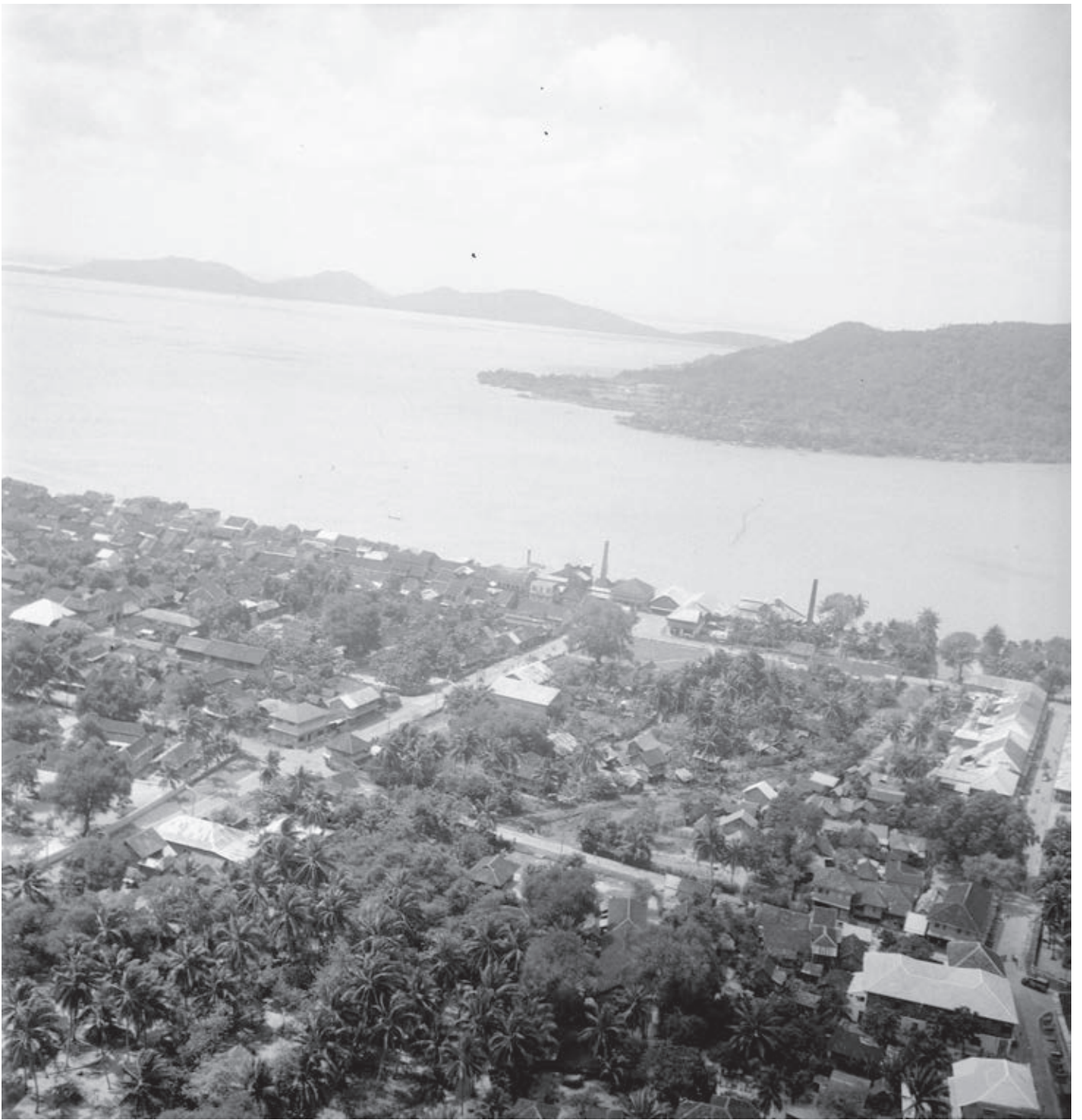
ภาพหน้าขวาล่าง

ภาพถ่ายมุมสูงจากยอดเขาดังกวัน ด้านขวาน้อย แลเห็นพื้นที่ริมทะเลหลวงด้านหลังตัวเมืองสงขลาไปจนถึงเขาเก้าเส้ง
ถ่ายโดยร้าน Singora Photo Studio ภาพยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

ทิวทัศน์มุมสูงที่มองจากยอดเขาตังกวน เมืองสงขลา แลเห็นพระตำหนักเขาน้อยบริเวณมุมขวาล่าง ชุดภาพถ่ายในคราวพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพถ่ายทางอากาศตัวเมืองสงขลา แลเห็นถนนสายบุรีมู่งไปบรรจบกับถนนนครใน บริเวณริมน้ำที่มีปล่องไฟคือโรงสีหับ โห้ หั้น
ถ่ายโดยนายโรเบิร์ต ลาริมอร์ แพนเดิลตัน นักธรณีวิทยาชาวอเมริกัน เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑
(ภาพจากห้องสมุดสมาคมนักธรณีวิทยาอเมริกัน ภายในหอสมุดมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน – มิลวอกี สหรัฐอเมริกา)

ภาพบนและล่าง

ภาพถ่ายทางอากาศตัวเมืองสงขลา แลเห็นบ้านเรือนของชาวเมืองสงขลาตั้งชุมชนเลียบกับทะเลสาบสงขลา ตามแนวของถนน
นครนอกและถนนนครใน

(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

M 39

N.S. 3

11 / 3 / 74

1:15,000

104

ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณตัวเมืองสงขลาและทะเลสาบสงขลา ระบุในฟิล์มถ่ายเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๗
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

S 7

N. S. 3

29/5/77

1:15,000

046

ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณตัวเมืองสงขลาและทะเลหลวง (อ่าวไทย) ระบุในฟิล์มถ่ายเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนนวมหาวชิราวุธ)

เรือใบประมงขนาดเล็ก ริมทะเลสาบสงขลาฝั่งบ่อয়ง เป็นเรือประมงใช้ใบแล่นขนาดเล็กที่พบมากในพื้นที่ทะเลสาบสงขลา
ภาพโปรสการ์ดยุค ๒๔๗๐

(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวูธ)

ภาพล่าง

เรือกำปั่นสินค้าทอดลำนในทะเลสาบหน้าเมืองสงขลา ภาพถ่ายฟิล์มกระจกในคราวพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเยือนเมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘

(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เรือกำปั่นสินค้าขณะทอดล้าอยู่ในทะเลสาบหน้าเมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวชิราวุธ)

ภาพล่าง

ชุมชนเมืองสงขลาริมน้ำ แลเห็นเรือกำปั่นสินค้าและโพงพาง ในทะเลสาบสงขลา
ถ่ายโดย Kurt Beyer วิศวกรชาวเยอรมัน ราว พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕
(ภาพจาก www.deutschefotothek.de)

ท่าเรือประมงริมทะเลสาบหน้าเมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

ภาพล่าง

“บาม” เครื่องมือจับปลาของชาวประมงในทะเลสาบหน้าเมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

ท่าเรือประมงริมทะเลสาบสงขลา มีนั้งร้านสูงสร้างด้วยไม้ไผ่สำหรับไว้ตากอวนหาปลา ถ่ายโดยร้านฉายาสงขลา
ภาพโปสการ์ดยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

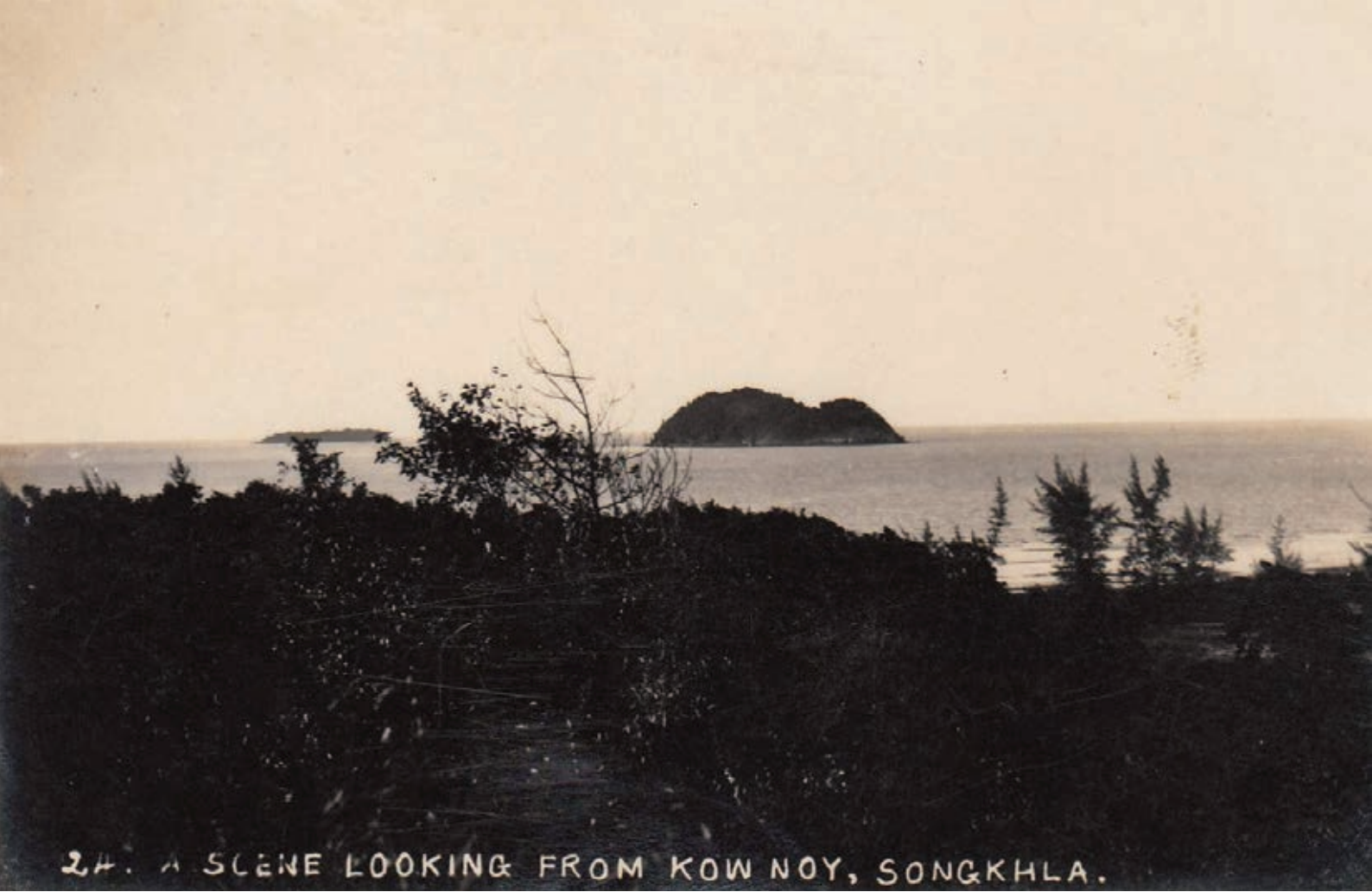

เรือใบในทะเลสาบหน้าเมืองสงขลา
ภาพถ่ายลงสียุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายเชิดชู เต็งไตรรัตน์)

เรือใบในทะเลสาบสงขลาแล่นผ่านเขาดังกวน เมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ตั้งแต่หน้า ๗๒ ถึง ๘๑ คือชุดภาพโปสการ์ดของร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ถนนนครใน เมืองสงขลา ส่วนใหญ่บันทึกภาพสถานที่ต่าง ๆ ของเมืองสงขลา โดยมีคำบรรยายภาพด้านล่างเป็นภาษาอังกฤษ หรือหมายเลขภาพกำกับไว้ และมักจะระบุตัวย่อ “SP” หรือชื่อร้าน “ฉายาสงขลา SPS” ไว้ด้วย ทางร้านจัดทำขึ้นเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก ภาพโปสการ์ดชุดนี้พบว่าเป็นภาพถ่ายในยุค ๒๔๗๐ - ๒๔๘๐ ทั้งหมดเป็นภาพที่ถ่ายโดยนายวิชัยจ้อง จตุรพฤกษ์ และนางหยกสินี จตุรพฤกษ์

24. A SCENE LOOKING FROM KOW NOY, SONGKHLA.

ภาพบน - เกาะหนู เกาะแมว มองจากเขาน้อย เมืองสงขลา ภาพไปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพล่าง - หาดแก้วแสง มองเห็นแหลมทราย เมืองสงขลา ภาพไปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

(SP) "KOW NOI" SHOWING RESTHOUSES ON TOP.
SONGKHLA.

เรือนพักตากอากาศที่เขาน้อย เมืองสงขลา เบื้องหลังคือเขาดังกวน ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพล่าง

สงขลาพยาบาล (เดิม) ปัจจุบันคือ ศูนย์แพทย์ชุมชนเมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

2. SONGKHLA HOSPITAL, SONGKHLA.

ทิวทัศน์ชุมชนเมืองสงขลาริมทะเลสาบ ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพล่าง

ถนนนครใน ตัวเมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

(SP)

16. WAT KLANG TEMPLE, SONGKHLA

ภาพบน

พระวิหารวัดมณีมาวาส เมืองสงขลา ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพล่าง

พระอุโบสถวัดมณีมาวาส เมืองสงขลา ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

(SP)

14. WAT KLANG TEMPLE, SONGKHLA

ภาพบน

สถานีรถไฟสงขลา (ปัจจุบันยุติการเดินรถแล้ว) ภาพโปรสการ์ตร้านถ่ายรูปฉายยาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพล่าง

สถานีรถไฟหาดใหญ่ (อาคารเดิมก่อนรื้อเพื่อสร้างใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙) ภาพโปรสการ์ตร้านถ่ายรูปฉายยาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพบน

ชุมชนริมน้ำเมืองสงขลา บริเวณถนนนครนอก เลียบกับทะเลสาบสงขลา ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๘๐

ภาพล่าง

บ้านเรือนในตัวเมืองสงขลา บริเวณถนนนครนอก ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๗๐

ภาพบน

อาคารสโมสรข้าราชการเมืองสงขลา เชิงเขาน้อย ถนนราชดำเนิน ภาพไปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๘๐

ภาพล่าง

โรงแรมเขาน้อย เมืองสงขลา ภาพไปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๘๐

ป่าสนบริเวณแหลมทราย

SPs

PINETREES ALONG SEMIRA.

ป่าสนบริเวณแหลมทราย (ภายหลังนิยมเรียกว่า หาดสมิหลา) ใกล้ปากน้ำทะเลสาบสงขลา ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา
ยุค ๒๔๘๐

ฝูงวัวในป่าสนสงขลา

SPs

หัวเขาแดง ปากน้ำทะเลสาบสงขลา (แลเห็นศาลปู่ทวดหัวเขาแดง) ตั้งอยู่ฝั่งตรงกันข้ามกับป่าสนแหลมทรายเมืองสงขลา
ภาพโปรสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายสงขลา ยุค ๒๔๘๐

ภาพหน้าซ้ายล่าง
ฝูงวัวที่ชาวบ้านนำมาเลี้ยงในพื้นที่ป่าสนแหลมทราย เมืองสงขลา ภาพโปรสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายสงขลา ยุค ๒๔๘๐

โปสการ์ดร้านบ้านเฮง

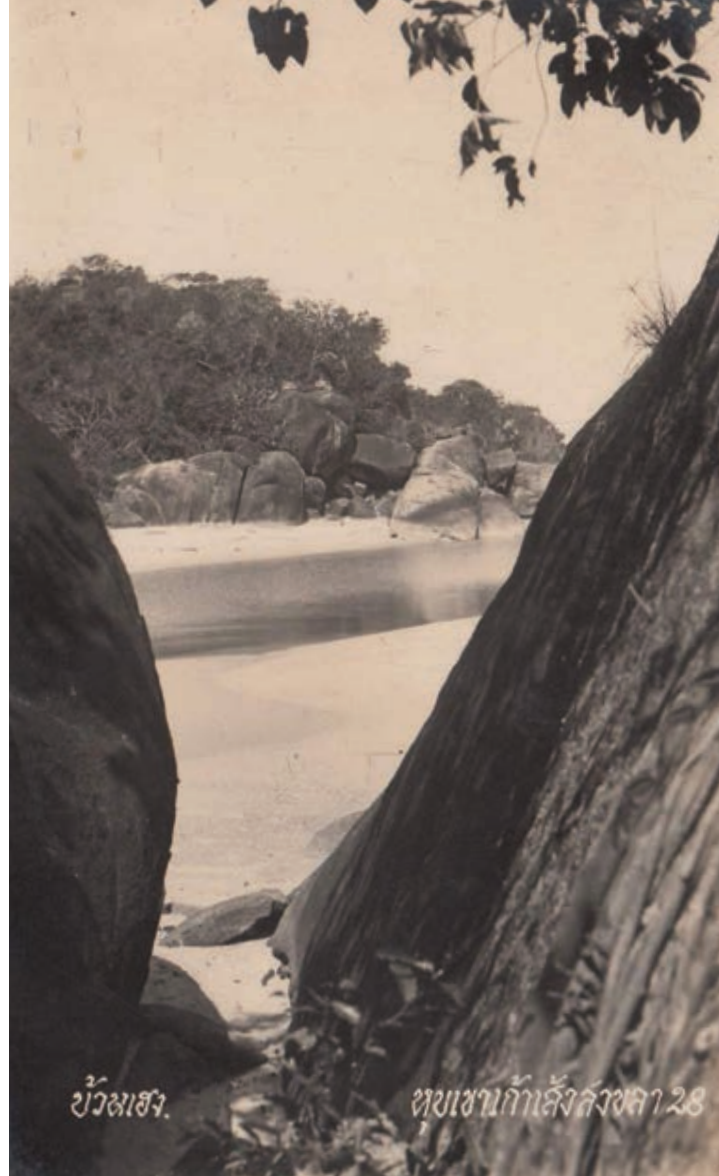
เกาะหนู เกาะแมว ถ่ายจากบริเวณปากน้ำทะเลสาบสงขลา ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ยุค ๒๔๘๐

ตั้งแต่หน้า ๘๒ ถึง ๘๗ คือชุดภาพโปสการ์ดของร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ถนนนครใน เมืองสงขลา บันทึกภาพสถานที่ต่างๆ ในเมืองสงขลา โดยระบุชื่อร้าน "บ้านเฮง" พร้อมคำบรรยายภาพเป็นภาษาไทยและมีหมายเลขกำกับภาพ ในหนังสือสมุดภาพ ๑๘๐ ปี เมืองสงขลาสำรวจไว้ได้ประมาณ ๔๐ ภาพ ทางร้านจัดทำขึ้นเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก ภาพโปสการ์ดชุดนี้พบว่าเป็นภาพถ่ายในยุค ๒๔๘๐ ทั้งหมดเป็นภาพจากนางอรพันธ์ สายบัว

เขาเก้าเส้ง บริเวณหัวนายแรง
ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ยุค ๒๔๘๐

ภาพล่าง

ชายหาดป่าสนแหลมทรายสงขลา (พื้นที่บางส่วนในปัจจุบัน
เรียกว่าหาดสมิหลา) ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปบ้านเฮง
ยุค ๒๔๘๐

ตลาดบ้านบึง ตัวเมืองสงขลา ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปบ้านเข้ ยุค ๒๔๘๐

ภาพหน้าवाल้ง
ถนนตรไน ตัวเมืองสงขลา ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปบ้านเข้ ยุค ๒๔๘๐

ถนนนครนอก ตัวเมืองสงขลา ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปบ้านเจ้า ยุค ๒๔๘๐

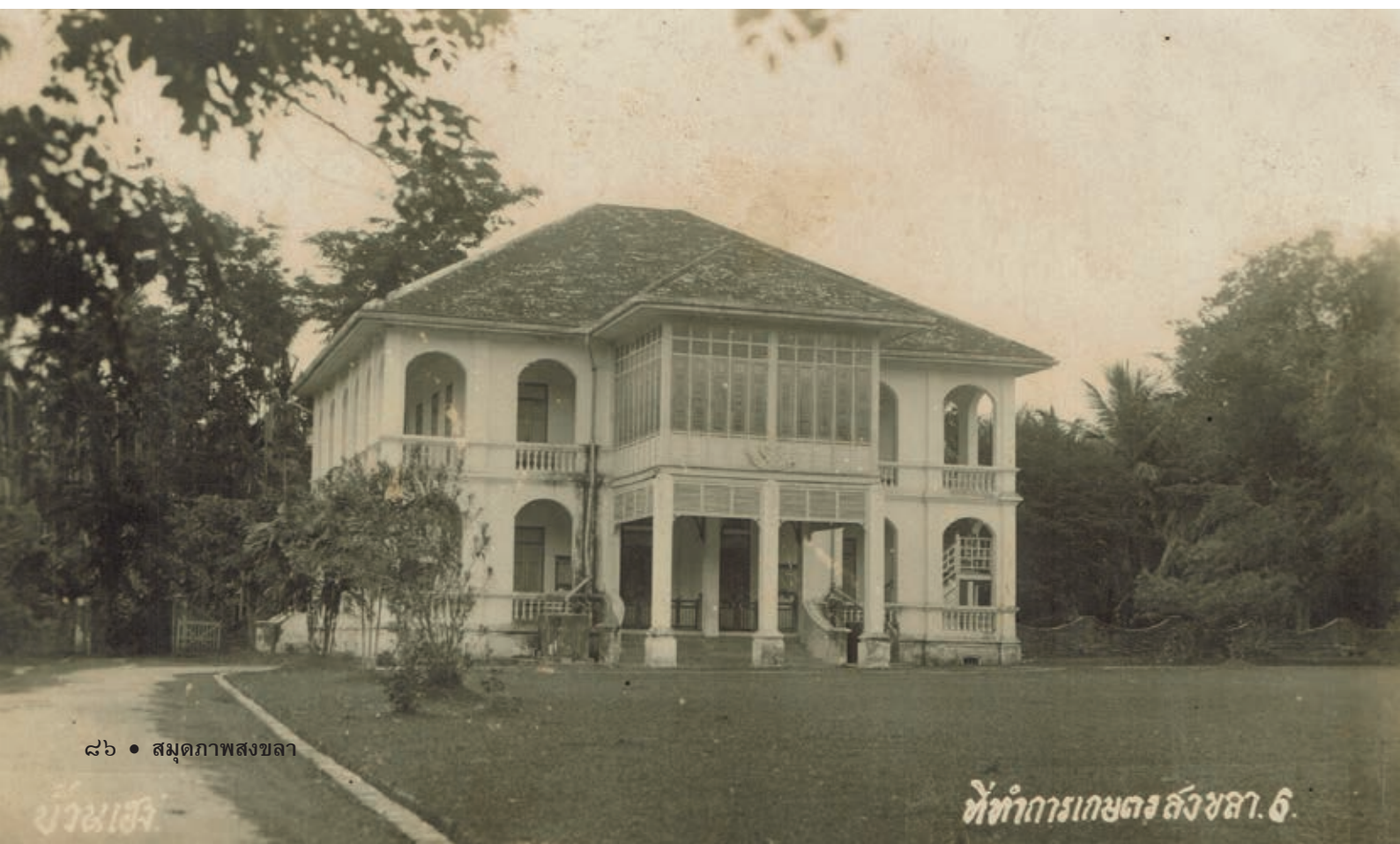

ภาพบน

ศาลาว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช (ปัจจุบันคือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สงขลา) ถนนวิเชียรชม ตัวเมืองสงขลา ภาพไปสการ์ด
ร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ยุค ๒๔๘๐

ภาพล่าง

ที่ทำการเกษตรจังหวัดสงขลา อาคาร ๒ ชั้น ทรงปั้นหย่า ภาพไปสการ์ดร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ยุค ๒๔๘๐

13 คลองระโนด สงขลา

บ้านเขา

ภาพบน

คลองระโนดในอำเภอรโนด ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดสงขลา เป็นพรมแดนกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพโปสการ์ด
ร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ยุค ๒๔๘๐

ภาพล่าง

นักเรียนลูกเสือที่อำเภอรโนด อาคารด้านซ้ายมือหลังเสาธงชาติคือสถานีตำรวจระโนด (ปัจจุบันรื้อแล้ว) ภาพโปสการ์ด
ร้านถ่ายรูปบ้านเฮง ยุค ๒๔๘๐

สมุดภาพสงขลา • ๘๓

อำเภอรโนด สงขลา 27

ประตูอัครนิรุฑ ประตูเมืองเก่าสงขลา (ปัจจุบันรื้อแล้ว) ตั้งอยู่บริเวณหน้าที่ทำการ (เดิม) ศาลมณฑลนครศรีธรรมราช
ถ่ายโดย Kurt Beyer วิศวกรชาวเยอรมัน ราว พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕ (ภาพจาก www.deutschefotothek.de)

ประตูจีนที่พิทักษ์ ประตูเมืองเก่าริมทะเลสาบหน้าเมืองสงขลา (ปัจจุบันรื้อแล้ว)
ถ่ายโดย Kurt Beyer วิศวกรชาวเยอรมัน ราว พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕
(ภาพจาก www.deutschefotothek.de)

บันไดนาคนเขาดังกวน เมืองสงขลา ตั้งอยู่ระหว่างศาลาวิหารแดงก่อนขึ้นสู่พระเจดีย์หลวง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐
ถ่ายโดย Kurt Beyer วิศวกรชาวเยอรมัน ราว พ.ศ. ๒๔๕๑ - ๒๔๕๕
(ภาพจาก www.deutschefotothek.de)

พระเจดีย์หลวงบนเขาดังกวน เมืองสงขลา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะขึ้นใหม่จนแล้วเสร็จ
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๙ ภาพโปสเตอร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

ศาลาพระวิหาร หรือศาลาวิหารแดง บนเขาดังกวน เมืองสงขลา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง
ขึ้นจนแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๘๐

ประกาศการบนยอดเขาตั้งกวน เมืองสงขลา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นจนแล้วเสร็จ
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ภาพไปรษณีย์ร้านถ่ายรูปฉายสงขลา ยุค ๒๔๘๐

เรือใบขาวประมงบริเวณปากน้ำทะเลสาบสงขลา - แหลมสมิหลา
แลเห็นเกาะหนู เกาะแมว อยู่เบื้องหลัง ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากโรงสีหับ โห้ หิ้น)

ศาลากระโจมแดร แหลมสมิหลา ถ่ายเมื่อแรกสร้าง ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากโรงเรียนจีนฟ้าเฉียว - สงขลาวิทยามูลนิธิ)

ภาพหน้าขวาล่าง
นางเงือกทองที่แหลมสมิหลา สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙
เป็นรูปหล่อโลหะบรอนซ์รมดำ มีนายประกิต (จิตร) บัวบุศย์ ศิลปินแห่งชาติ
เป็นประติมากร ปัจจุบันเป็นสัญลักษณ์สำคัญของแหลมสมิหลา ภาพยุค ๒๕๒๐
(ภาพจากนางอรทัย สัตยสันต์สกุล)

แหลมสมิหลา เมืองสงขลา แลเห็นหลักเขตศุลกากรอยู่ด้านบน ภาพไปสการ์ดยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายเชิดชู เต็งไธรัตน์)

หินหัวนายแรงที่เขาแก้วแสง มองจากทางด้านทิศใต้ แลเห็นแหลมทรายและเกาะหนู เกาะแมว อยู่เบื้องหลัง ภาพโปสการ์ด
ร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

ภาพหน้าขวาล่าง
เขาแก้วแสงบริเวณแหลมปลายสุดที่ยื่นสู่ทะเลหลวง ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปฉายาสงขลา ยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

เจดีย์พระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์)
 บนนยอดเขาแก้วแสง สร้างด้วยศิลาสลักขึ้นรูป
 แล้วนำมาประกอบกัน ภายยุค ๒๔๙๐
 (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
 เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
 พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

Kow seng, Singora

พระตำหนักเขาน้อย สงขลา สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๕๘ และอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๘ ทรงพำนักอยู่ที่สงขลาเป็นระยะเวลา ๑๕ ปี ภาพยุค ๒๔๖๐ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ภาพหน้าขวา

ภายในห้องรับแขกของพระตำหนักเขาน้อย สงขลา ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

โรงแรมรถไฟสงขลา บริเวณด้านหน้าสถานีรถไฟสงขลา (ปัจจุบันคือบริเวณตลาดรถไฟสงขลา) ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์)

ภาพหน้าขวาล่าง

ท่ารถไฟริมทะเลสาบสงขลาในตัวเมืองสงขลา คือทางรถไฟส่วนที่แยกออกมาจากสถานีสงขลา เป็นจุดขนถ่ายสินค้าระหว่าง
รถไฟกับเรือขนส่งไปสู่ทะเลอ่าวไทย และเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของเส้นทางรถไฟข้ามคาบสมุทรมลายู
ระหว่างสงขลากับรัฐเคดะห์ ประเทศมาเลเซีย ภาพยุค ๒๔๖๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

สถานีรถไฟสงขลา เบื้องหลังแลเห็นเขาดังกวน (เปิดการเดินรถรับส่งผู้โดยสารเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ยุติการให้บริการเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๑) ภาพยุค ๒๔๖๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

สถานีรถไฟสงขลา ประดับธงชาติและซุ้มใบไม้รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จพระราชดำเนินไป
ประทับรถไฟพระที่นั่ง ณ สถานีรถไฟสงขลา เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

ตั๋วโดยสารรถไฟ
สถานีหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ยุค ๒๕๐๐ - ๒๕๓๐
(ภาพจากนายศุภชัย ฉ้วนกลิ่น)

สถานีรถไฟปาดังเบซาร์ เมืองปาดังเบซาร์ รัฐปะลิส ประเทศมาเลเซีย ตั้งอยู่ห่างจากพรมแดนไทยที่ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา เป็นระยะทาง ๒๐๐ เมตร เป็นจุดเชื่อมเส้นทางรถไฟของประเทศมาเลเซียกับเส้นทางรถไฟสายหาดใหญ่ - ปาดังเบซาร์ เปิดเดินรถระหว่างกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ ภาพยุค ๒๔๗๐ (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ นายพิเชษฐ แซ่มเนียม เอื้อเฟื้อภาพ)

ป้ายสถานีรถไฟสงขลายุคแรก เลิกใช้เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๙๕ ภาพยุค ๒๔๙๐ (ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

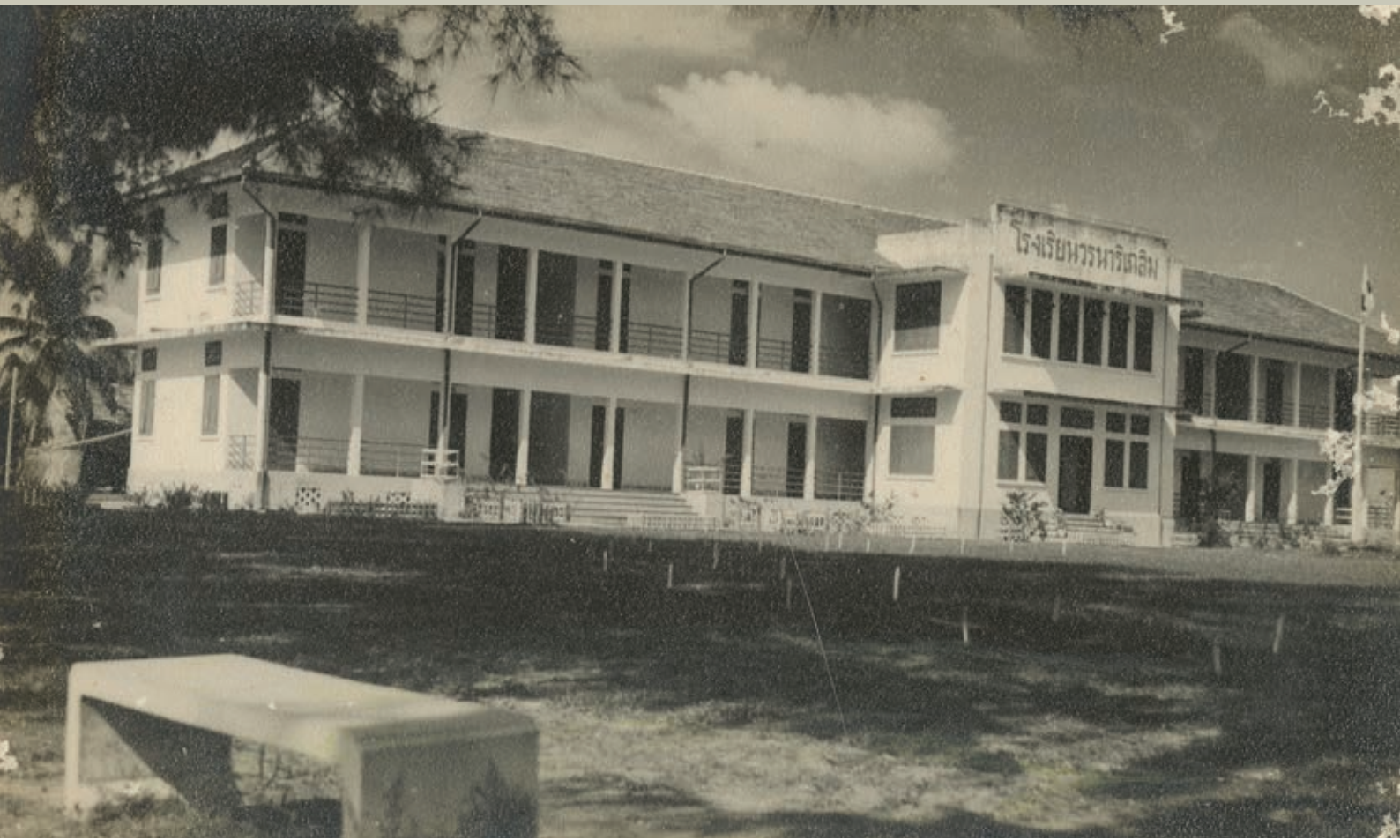

ป้ายสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่ ก่อนการรื้อเพื่อสร้างอาคารสถานีขนาดใหญ่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ (ภาพจากนายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์)

อาคาร ๒๔๖๔ โรงเรียนมหาวชิราวุธ ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ ตั้งอยู่ริมถนนสะเดา เคยใช้เป็นห้องเรียนและห้องทำงานครูใหญ่
รื้อลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ปัจจุบันเป็นอาคารเรียน SMA โรงเรียนมหาวชิราวุธ
(ภาพจากนายวรวิทย์ เวชุนะเคราะห์)

ภาพหน้าवाल่าง
อาคารเรียนโรงเรียนวรนาริเฉลิม ถนนปละท่า อำเภอเมืองสงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๗
(ภาพจากโรงเรียนวรนาริเฉลิม)

อาคารโรงเรียนวรนาธิเฉลิม เป็นอาคารหลังแรกที่สร้างเมื่อย้ายมายังที่ตั้งในปัจจุบัน ภาพยุค ๒๔๙๐ (ภาพจากโรงเรียนวรนาธิเฉลิม)

ถนนธรรมญูวิถี ในตัวเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๗ มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า
“รูปถ่ายตลาดโคกเสม็ดขุน หนองเมื่อ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๗”
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวรุฑ)

ภาพหน้าवाल่าว

ถนนเพชรเกษม ในตัวเมืองหาดใหญ่ บริเวณด้านหน้าโรงภาพยนตร์หาดใหญ่สำเร้งสถาน เดิมเป็นแนวถนนเดียวกันกับถนนนิพัทธ์อุทิศ ๑ ด้านเหนือ ต่อมาเมื่อมีการสร้างทางหลวงแผ่นดินเชื่อมจากถนนยนตรการกำธรถึงถนนกาญจนวนิช และสร้างสะพานลอยข้ามทางรถไฟบริเวณสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่ จึงทำให้ถนนสายนี้เป็นทางหลวงแผ่นดินสายหลักที่ตัดผ่านตัวเมืองหาดใหญ่ และได้ขนานนามว่า “ถนนเพชรเกษม” ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวรุฑ)

ถนนธรรมานุวัติ ใจกลางเมืองหาดใหญ่ ถ่ายเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นถนนสายแรกที่ตัดผ่านตัวเมืองหาดใหญ่ (ชุมชนตลาด - ย่านการค้า) มีจุดเริ่มต้นที่สถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่มุ่งไปบรรจบกับถนนกาญจนวนิชที่บริเวณวัดโคกนาว อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

ถนนธรรมญูวิที บริเวณด้านหน้าสถานีรถไฟชุมทางหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านซ้ายคืออาคารของธนาคาร
กสิกรไทย สาขาหาดใหญ่ (เดิม) ปัจจุบันย้ายไปยังที่ตั้งใหม่แล้ว ถ่ายเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๗
(ภาพจากนาวาโท วริษฐ์ วรรณะออบ นายมนัส หนองกลาง เอื้อเฟื้อภาพ)

ภาพล่าง

ถนนธรรมญูวิที อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาพมุมสูงถ่ายจากตาดฟ้าโรงแรมถิ่นเอก (โรงแรม ๖ ชั้น ปัจจุบันคือที่ตั้งของ
โรงแรมแหลมทอง) เบื้องหลังคือทิวเขาคอหงส์ ภาพยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากนาวาโท วริษฐ์ วรรณะออบ นายมนัส หนองกลาง เอื้อเฟื้อภาพ)

หาดใหญ่สำเร็จสถาน โรงภาพยนตร์ในตัวเมืองหาดใหญ่ (ต่อมาก็คือโรงหนังคิงส์ หาดใหญ่) ภาพโปสเตอร์ร้านถ่ายรูปลายางขลา
ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

ภาพหน้าขวาล่าง
รถแห่โฆษณาภาพยนตร์เรื่อง กองพันบุกแหลก (Kelly's Heroes) ของโรงภาพยนตร์สหภาพยนต์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

โรงหนังหาดใหญ่ภาพยนตร์ ของคุณพระเสน่หามนตรี (ชื่อน สุนทรหงส์) นายอำเภอหาดใหญ่ ภาพยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

พระสุวรรณมาลิกเจดีย์ เจดีย์
ประธานของวัดพะโคะ หรือ
วัดราชประดิษฐฐาน ตำบลชุมพล
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา
เป็นปูชนียสถานเก่าแก่มาดั้งแต่
ครั้งกรุงศรีอยุธยา ภาพยุค ๒๕๑๐
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล
ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

เจดีย์พระมหาธาตุ วัดเจ้ทั้งพระ อำเภอสิงพระ จังหวัดสงขลา ภาพยุค ๒๕๐๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

ภาพล่าง

วิหารพระพุทธไสยาสน์ (พ่อเฒ่านอน) วัดเจ้ทั้งพระ อำเภอสิงพระ จังหวัดสงขลา ภาพยุค ๒๕๐๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

ภาพหน้าขวาและซ้าย

แพขนานยนต์ข้ามทะเลสาบสงขลา
ระหว่างฝั่งแหลมทรายตัวเมืองสงขลา
กับหัวเขาแดง เชื่อมโยงเส้นทาง
ระหว่างสงขลา - ระโนด - หัวไทร -
นครศรีธรรมราช เดิมอยู่ในการดูแล
ของกรมทางหลวง ภาพยุค ๒๕๑๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

บัตรโดยสารเรือข้ามท่าสงขลา - เขาแดง
สำหรับ ๑ คน ราคา ๕๐ สตางค์ ประทับ
วันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

เหตุการณ์และกิจกรรมสัมพันธ์

ฉลองที่ว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช

ข้าราชการในมณฑลนครศรีธรรมราช มีพระยาสุขุมณัยวินิต (ปั้น สุขุม) สมุหเทศาภิบาลมณฑลฯ เป็นประธาน (นั่งเก้าอี้ที่ ๓ จากซ้าย) และพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๘ ร่วมถ่ายภาพในคราวฉลองเปิดที่ทำการศาลา
รัฐบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ถนนวิเชียรชม เมืองสงขลา เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๓๙
(ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

มีคำบรรยายกำกับภาพเดิมว่า "โรงเรียนนกลีกรรม ตำบลหาดใหญ่ อำเภอกหาดใหญ่ เปิดเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๗๒" (ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

พิธีเปิดที่ทำการสโมสรเสือป่าชั่วคราว

อาคารสโมสรเสือป่าชั่วคราว มีข้อความกำกับใต้ภาพว่า “ถ่ายเมื่อวันเปิดสโมสรเสือป่าชั่วคราว เมืองสงขลา ๒๙.๖.๓๐” ตรงกับวันที่ ๒๙ กันยายน ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๕) นับเดือนปีตามปฏิทินเดิม (ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

พิธีเปิดอาคารสโมสรเสือป่าชั่วคราว มีข้อความกำกับใต้ภาพว่า “ถ่ายเมื่อวันเปิดสโมสร รูปห่างติดบริเวณ วันที่ ๒๙.๖.๓๐” ตรงกับวันที่ ๒๙ กันยายน ร.ศ. ๑๓๐ (พ.ศ. ๒๔๕๕) นับเดือนปีตามปฏิทินเดิม (ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาถึงสถานีรถไฟหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เข้านมัสการพระสงฆ์

ตั้งแต่หน้า ๑๑๘ ถึง ๑๒๙ คือชุดภาพพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะราษฎร เดินทางมาตรวจราชการในจังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ เดินทางมาโดยรถไฟมาลงที่สถานีหาดใหญ่ แล้วได้เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดสงขลาหลายแห่ง ทำให้ได้เห็นสถานที่และภูมิประเทศที่หลากหลายเป็นจำนวนมากในขณะนั้น ภาพชุดนี้ทั้งหมดเป็นของบ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ จังหวัดสตูล

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ร่วมถ่ายรูปกับคณะพ่อค้าเมืองหาดใหญ่ บริเวณหน้าบ้านขุนนิพัทธ์จินนทร (เจียกี้ซึ) หาดใหญ่

ภาพล่าง

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางไปตรวจเยี่ยมที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ภาพบนและล่าง

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาตรวจเยี่ยมสถานีตำรวจกองหส์ อำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

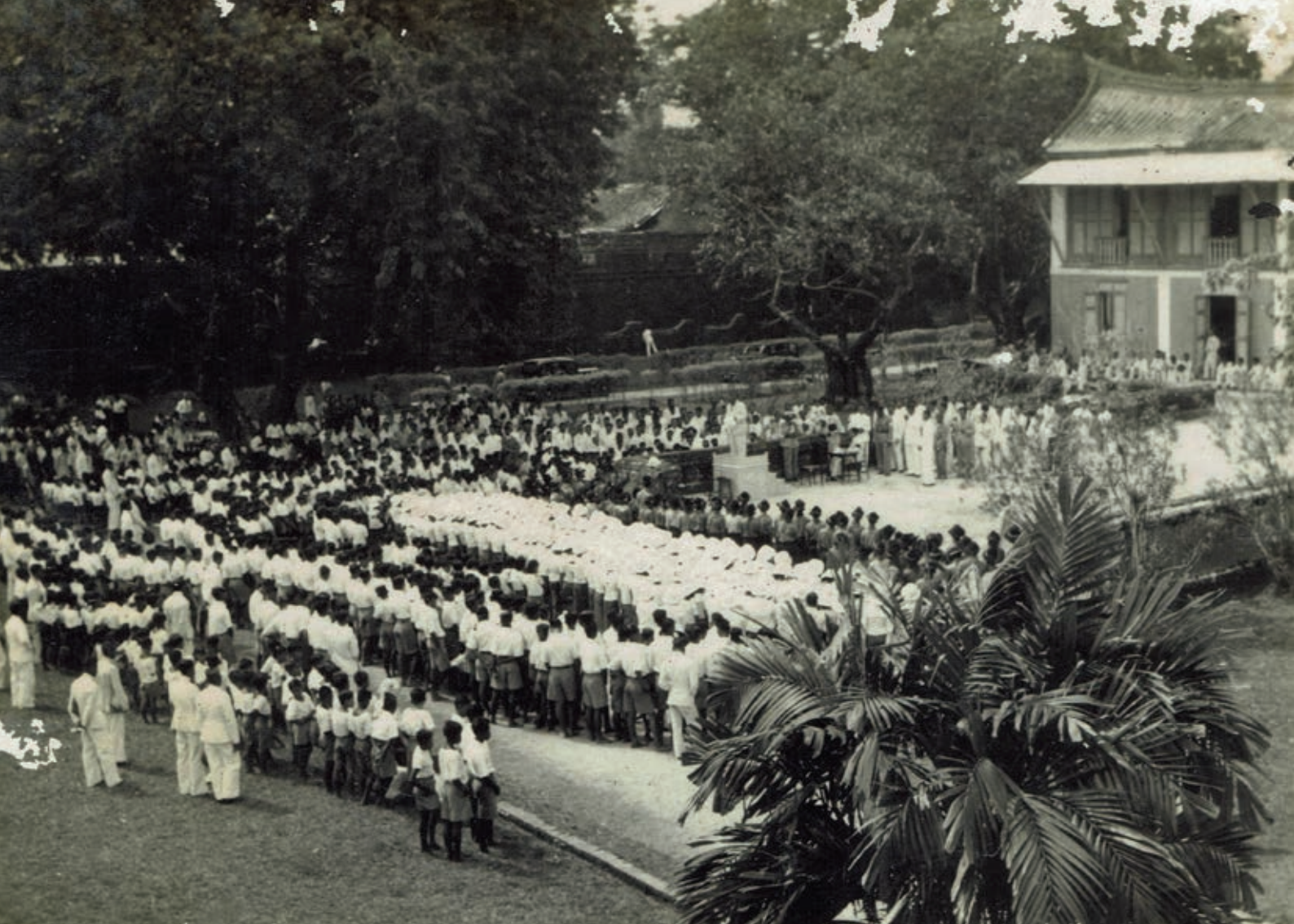

พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาตรวจเยี่ยมสำนักงานเทศบาลเมืองสงขลา

ภาพล่าง

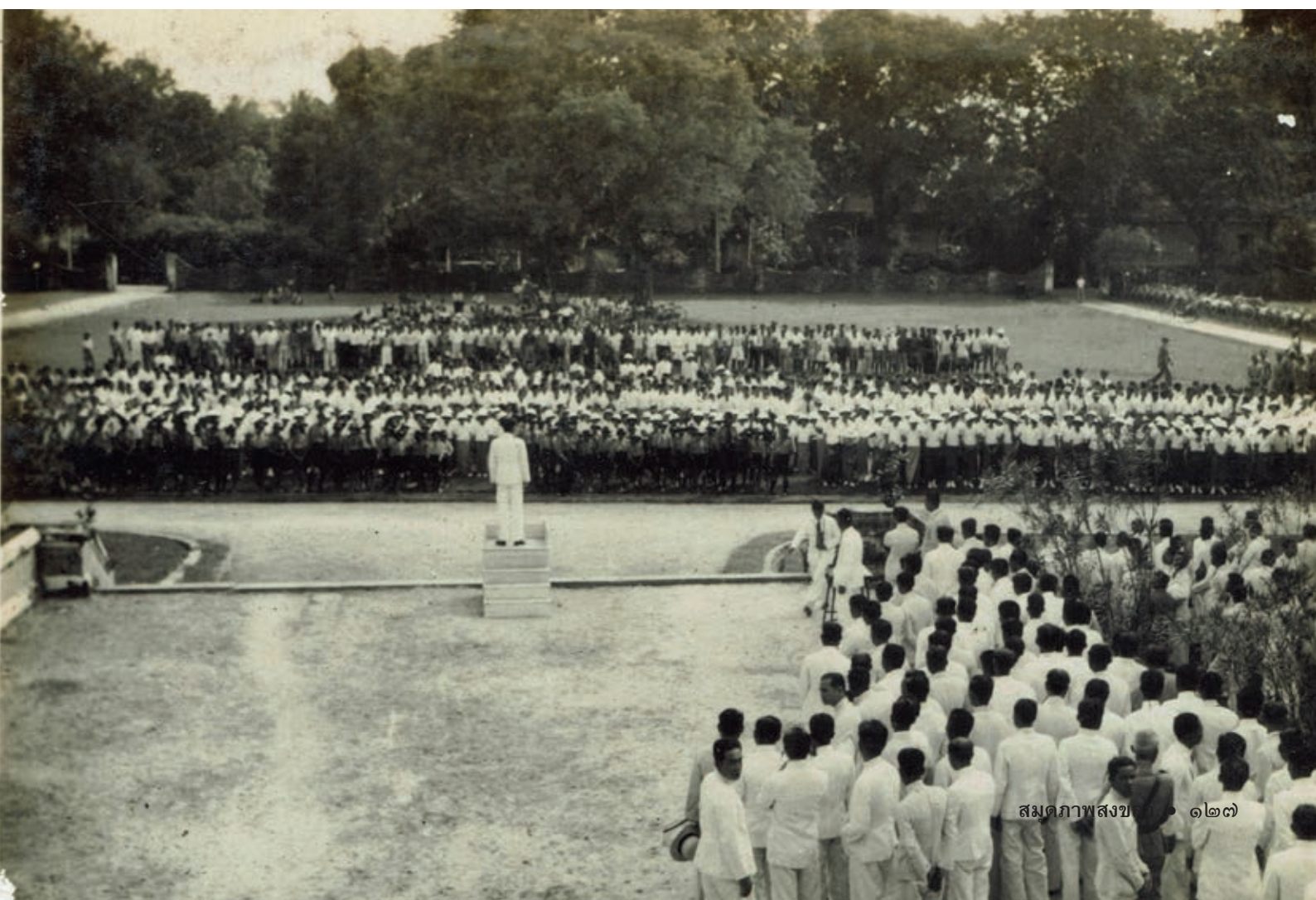
พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ร่วมถ่ายรูปกับคณะข้าราชการบนเขาดังกวน จังหวัดสงขลา

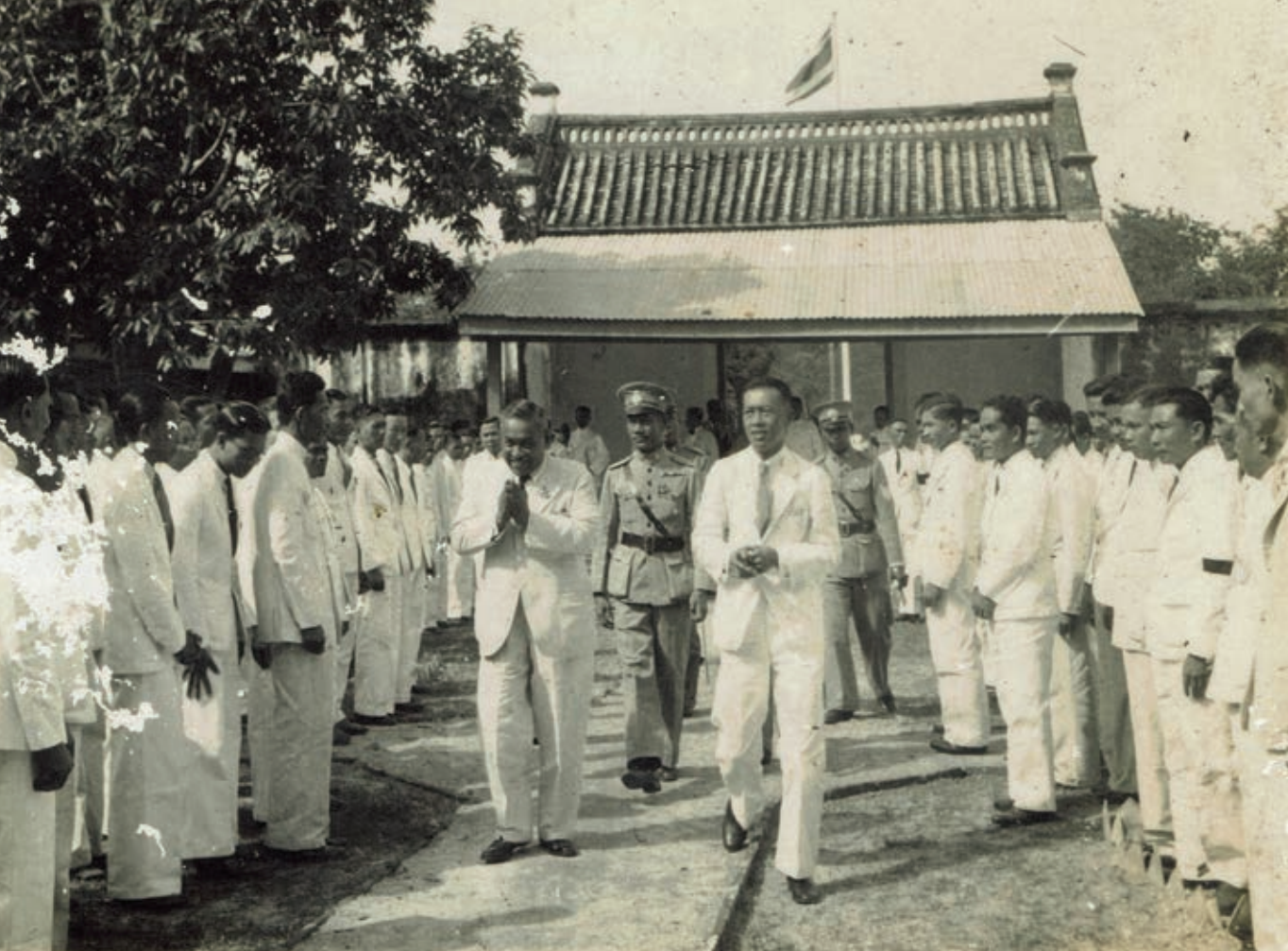

ภาพหน้าซ้ายและขวา

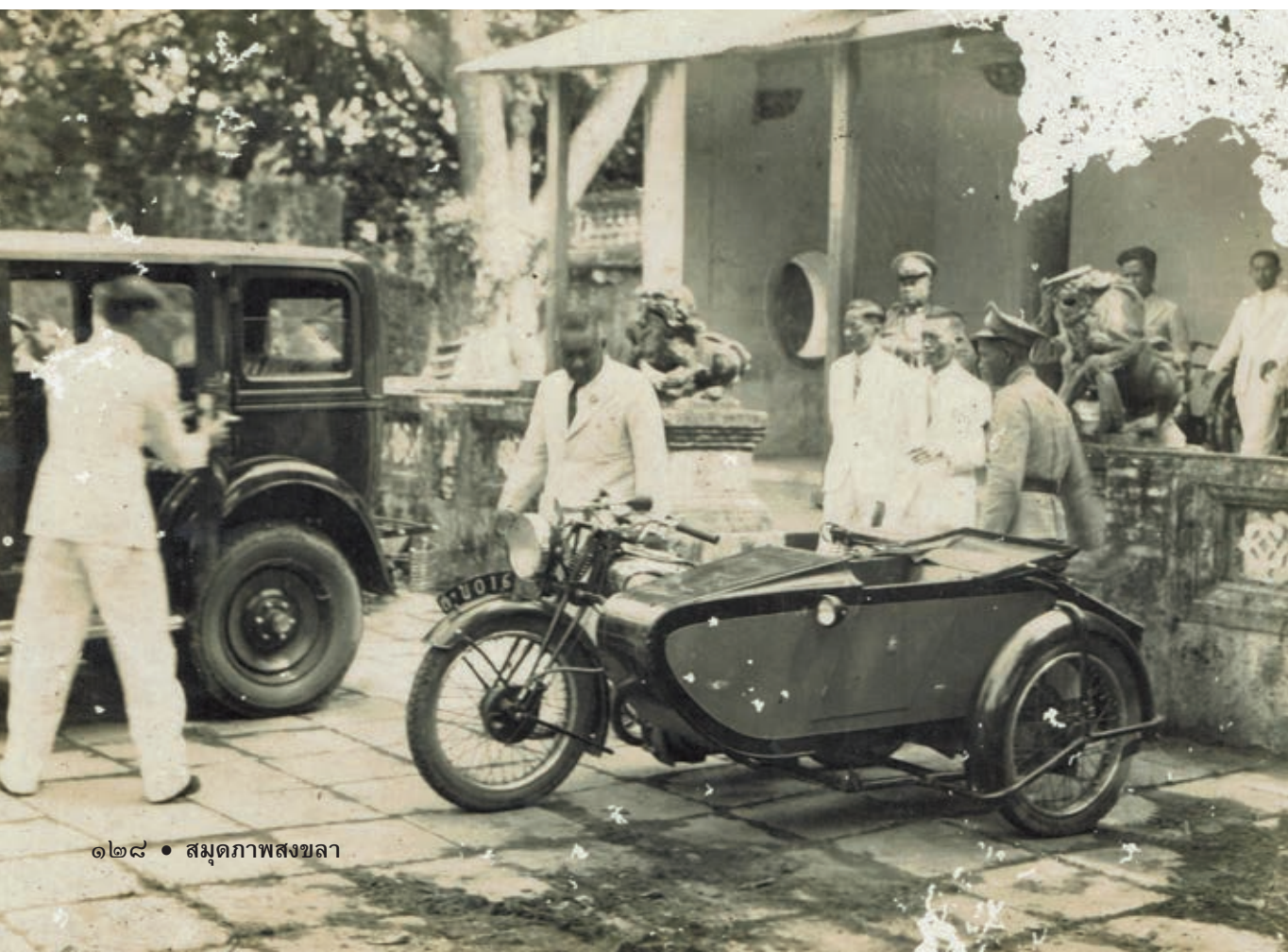
พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ขึ้นกล่าวให้โอวาทแก่คณะข้าราชการในจังหวัดสงขลาและคณะนักเรียนที่มาต้อนรับ บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัดสงขลา (ปัจจุบันคือ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา)

ภาพบนและล่าง

พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาตรวจเยี่ยมที่ทำการศาลจังหวัดสงขลา

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมายังพระอุโบสถวัดมณีมาวาสวรวิหาร

ภาพล่าง

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ทักทายข้าราชการที่มาต้อนรับ ณ พระตำหนักเขาน้อย

ภาพบนและล่าง

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ในงานเลี้ยงอาหาร ณ พระตำหนักเขาน้อย

ภาพบนและล่าง

พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาตรวจเยี่ยมที่ว่าการอำเภอสระเตา จังหวัดสงขลา

ภาพบนและล่าง

พลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาตรวจเยี่ยมที่ว่าการอำเภอกำแพงเพชร (ต่อมาคือ อำเภอรัทภูมิ)

ภาพบนและล่าง

พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี เดินทางมาที่สถานีรถไฟควนเนียง จังหวัดสงขลา แล้วเดินทางต่อไปยังจังหวัดพัทลุง

ภาพบนและล่าง
งานประกวดเทพีอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสงขลา
ราว พ.ศ. ๒๕๐๕
(ภาพจากนายเจริญ ชารณมัย)

นางสาวยุวณิทย์ จันทักคะ นางสาวสงขลา พ.ศ. ๒๔๙๓
โปสการ์ดโดยร้านฮอลลีวูด หาดใหญ่
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

ผู้รับรางวัลนางสาวสงขลา ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์)

นางสาวฟองใส ว่องสกุล และนางสาวถาวร ณ สงขลา
ผู้เข้าร่วมประกวดนางสาวสงขลา ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์)

ภาพบนและล่าง

การเดินขบวนถือป้ายเรียกร้อง
ดินแดนจากฝรั่งเศสคืน
ที่ด้านหน้าที่ว่าการอำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา เมื่อเดือน
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
(ภาพจากโรงเรียนนารีนะเลิม)

ภาพบนและล่าง

โรงเรียนวรนาธิเฉลิม ครึ่งเมื่อตั้งอยู่ในที่ดิน
วัดแจ้ง ถ่ายเมื่อ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๕
สังเกตที่ภาพบนตรงซุ้มประตูโรงเรียนมีป้ายผ้า
ปิดทับชื่อโรงเรียน มีข้อความว่า “งานแสดง
ภาพถ่ายสถานการณ์งานสงครามของญี่ปุ่น”
ส่วนภาพล่างภายในอาคารเรียนมีการแสดง
ภาพถ่าย

ตามประวัติโรงเรียนวรนาธิเฉลิมได้ย้ายการ
เรียนไปยังที่ตั้งในปัจจุบัน (ตรงข้ามวัดสระเกษ
ถนนปละท่า) เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.
๒๔๘๔ สันนิษฐานว่าเมื่อกองทัพญี่ปุ่นยกพล
ขึ้นบกที่สงขลาในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔
จึงได้ใช้อาคารเรียนเดิมที่วัดแจ้งเป็นที่พักของ
ทหารญี่ปุ่นอีกแห่งหนึ่ง

(ภาพจากนายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์)

ไฟไหม้ตลาดหาดใหญ่ พ.ศ. ๒๔๙๓

ภาพหน้าซ้ายและขวา

ไฟไหม้ใหญ่ตลาดหาดใหญ่ บริเวณถนนนิพัทธ์อุทิศ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

คณะของนางย้อยและนางตุก วายุวรรณ ประธานเจ้าภาพผ้ากฐินสามัคคี แห่นำไปถวายที่วัดศาลาห้วยาง ตำบลเมืองสงขลา
ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนางสาวเยาวลักษณ์ ประโมจน์)

รถยนต์โบราณและรถจักรยานสามล้อตกแต่งเป็นขบวนแห่ผ้ากฐินไปถวายที่วัดเพชรมงคล ตัวเมืองสงขลา
ถ่ายที่หน้าบ้านขุนราชกิจการี เยื้องกับโรงสีหับ ให้อ้น ถนนนครนอก ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

ภาพหน้าซ้ายและขวา

ขบวนแห่ศพและเมรุประจำของขุนราชกิจการี (จุ่นเลียง เสาวพฤกษ์) เป็นผู้ก่อตั้งโรงสีหับ ให่ หิ้น ถนนนครนอก โรงสีข้าวเก่าแก่
ของจังหวัดสงขลา ภาพยุค ๒๔๘๐

(ภาพจากตระกูลเสาวพฤกษ์ โรงสีหับ ให่ หิ้น)

เมรุประรำตั้งศพนางราชกิจการี (กิมตัว เสาวพฤกษ์) ภรรยาขุนราชกิจการี (จุนเลี้ยง เสาวพฤกษ์) บริเวณด้านหน้าอุโบสถหลังเก่า
วัดชัยมงคล ตัวเมืองสงขลา ภาพยุค ๒๔๘๐
(ภาพจากตระกูลเสาวพฤกษ์ โรงสีหับ ให่ หิ้น)

ลูกหลานขุนตริภักดี (ห้วยจี่ แซ่เจี๋ย) ต้นตระกูลปรีชญากร ร่วมกันถ่ายรูปในพิธีบำเพ็ญกุศลศพ (กงเต็ก) ที่หน้าบ้านในตัวเมือง
สงขลา ถ่ายเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘
(ภาพจากตระกูลปรีชญากร)

“มะโนรา” มะโหรศพพื้นเมืองสงขลา ภาพโปสการ์ดร้านถ่ายรูปบ้านแอ่ง ยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากนางอรพันธ์ สายบัว)

การแสดงมโนราห์
คณะโนราเปลื้อง สงขลา
ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายจรัส จันทรพรหมรัตน์)

การแข่งขันชนวัว เป็นกีฬาพื้นเมืองที่นิยม
ของชาวเมืองสงขลา ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ สงขลา)

ภาพล่าง
การแข่งขันชนวัวเมืองสงขลา แลเห็นเขาดังกวน
อยู่เบื้องหลัง ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากนายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์)

ทิวทัศน์บนยอดเขาดังกวัน สงขลา มีข้อความกำกับภาพว่า “มองเห็นแหลมทรายและปากน้ำทะเลสาบสงขลา” ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๙

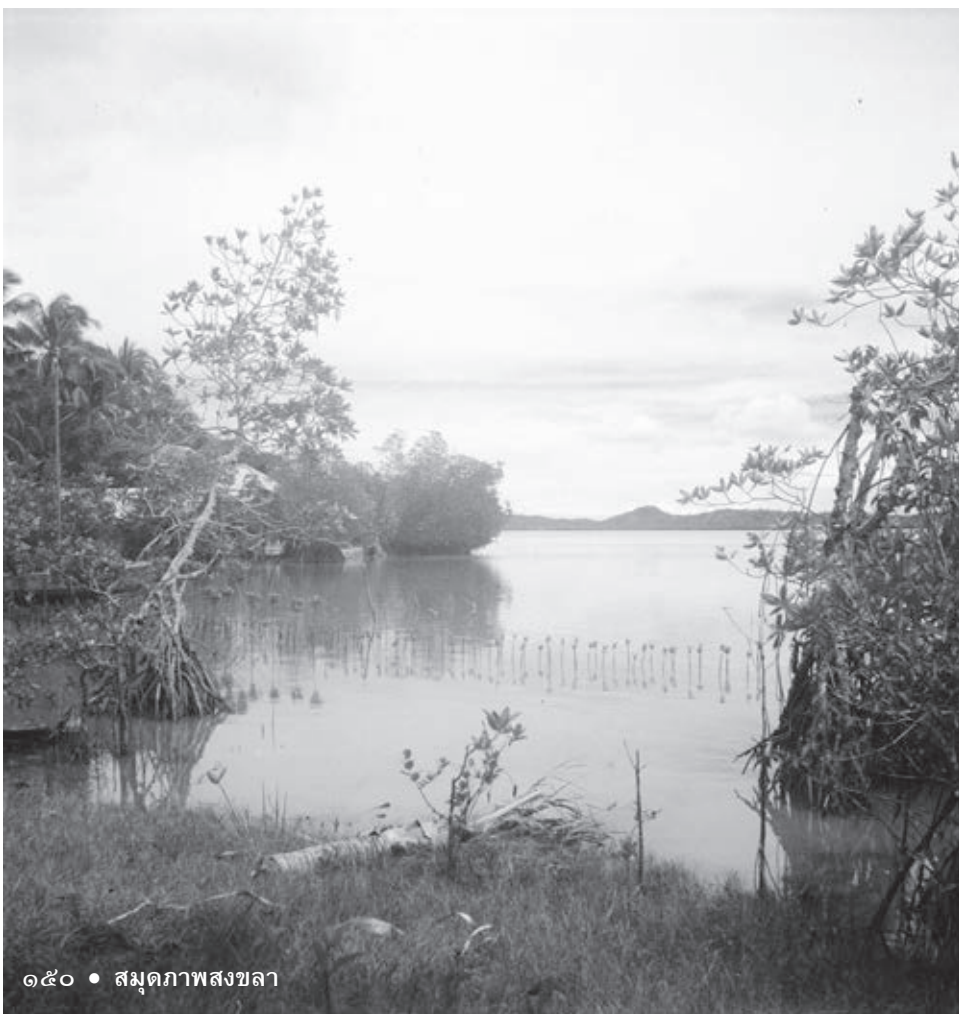
ตั้งแต่หน้า ๑๔๔ ถึง ๑๕๗ คือชุดภาพถ่ายสำรวจวิถีชีวิตและทางธรณีวิทยาในจังหวัดสงขลา โดยนายโรเบิร์ต ลาริมอร์ เพนเดลตัน นักธรณีวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เข้ามารับราชการไทยในกระทรวงเกษตรธิการ เข้ามาสำรวจในพื้นที่ภาคใต้ของไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๘ - ๒๔๗๙ พบว่ามีภาพในจังหวัดสงขลาเป็นจำนวนมาก โดยนอกเหนือจากการสำรวจดินในพื้นที่ต่างๆ แล้ว พบว่ายังมีการสำรวจการทำเกษตรกรรม หัตถกรรมและอุตสาหกรรมในท้องถิ่นอีกด้วย จึงมีภาพการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดสงขลาอย่างหลากหลาย ภาพชุดนี้ทั้งหมดเป็นภาพจากห้องสมุดสมาคมนักธรณีวิทยาอเมริกัน ภายในหอสมุดมหาวิทยาลัยวискอนซิน - มิลวอกี สหรัฐอเมริกา

หมู่บ้านชาวประมง เบื้องหลังมองเห็นเขาดังกวน สงขลา ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๔ - ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

บ้านเรือนชาวประมงและป่าชายเลน
ในพื้นที่โดยรอบทะเลสาบสงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๔ - ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ป่าชายเลนในพื้นที่โดยรอบทะเลสาบสงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

บ้านเกษตรกรที่เกาะยอ สงขลา
มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า
“ป่าสวนผลไม้, ดันพลู มันทะ”
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

บ้านเกษตรกรที่เกาะยอ มีข้อความกำกับภาพ
เดิมว่า “ป่าสวนผลไม้ ดินร่วนปนทราย
สีน้ำตาลเทา สามารถเพาะปลูกได้เฉพาะ
ในช่วง ๔ เดือนที่มีฝนตกเท่านั้น
จากนั้นจะแห้งเร็วเกินไป”
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

แม่พิมพ์กับดินเหนียวที่ใช้ทำกระเบื้อง
เกาะยอ สงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

เตาเผากระเบื้องที่เกาะยอ สงขลา
มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า
“เตาเผาที่ปลายสุด มีดินเหนียวสำรอง
๓ กอง ใช้ได้ ๑ ปี เตาเผา ๑๐,๐๐๐ แผ่น
ใช้เวลาเผา ๑๙ วัน ทำรอบ ๓ รอบต่อปี
มีกระเบื้องแตก ๕ เปอร์เซ็นต์”
ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

พื้นที่ลุ่มน้ำเค็มที่มีเตาเผาอยู่เรียงราย มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า “ดินเหนียวในที่ลุ่มน้ำเค็ม ไม่ค่อยมีการเพาะปลูก 0-25 +/- ดินสีเทาเข้ม (M) 25-60 +/- ดินสีเทาอมฟ้าอ่อน 60-100 +/- ดินสีเทาอ่อน สีขาว และ ดินสีน้ำตาลอ่อน มีเตาเผากระเบื้องในระยะไกล” ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

กระเบื้องดินเผาที่เกาะยอ สงขลา มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า “ใช้เรือใบขนส่งกระเบื้องเบื้องหลังไกลๆ คือเตาเผา” ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ทางตอนเหนือ
ของสงขลา มีข้อความกำกับภาพว่า “ใน
ระหว่างนาข้าวมีต้นปาล์ม (ต้นตาลโตเนด)
ขึ้นแทรกแซมอยู่โดยตลอด” ถ่ายเมื่อ
เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๕

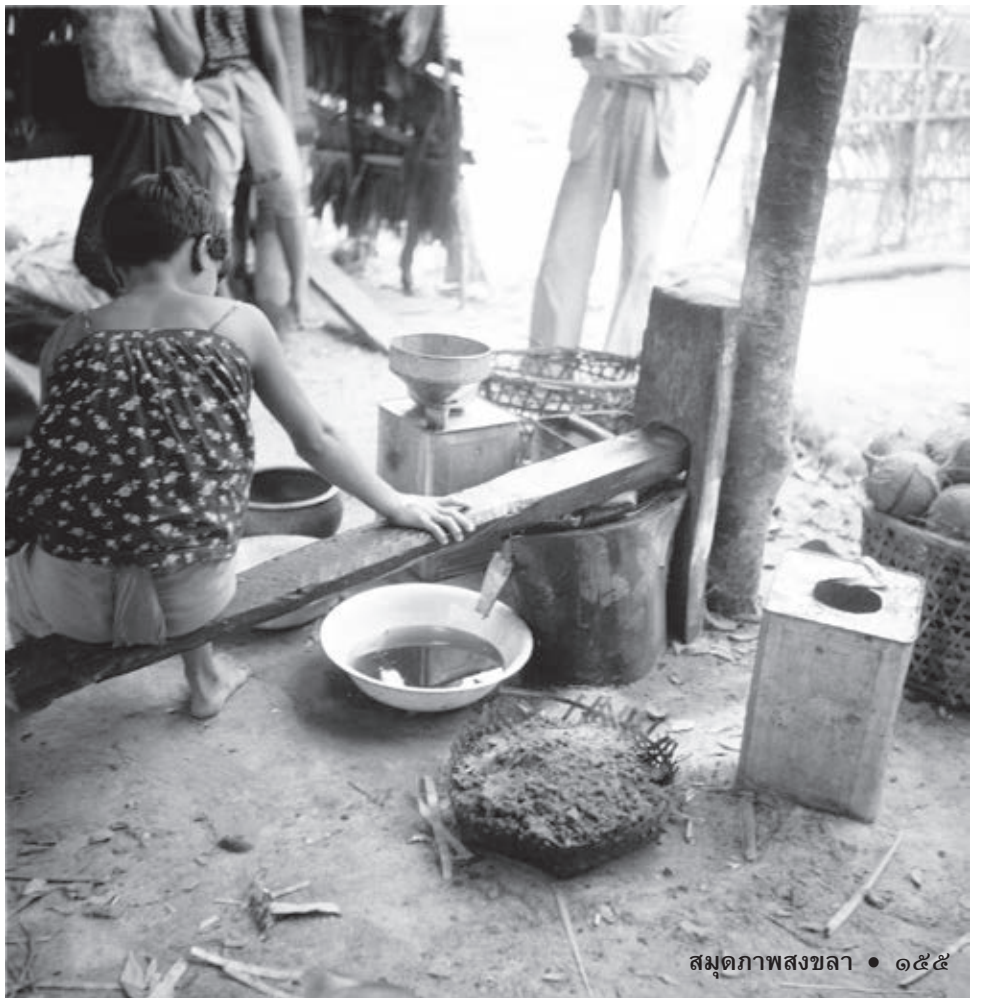
๑๕๔ • สมุดภาพสงขลา

ชาวนาหว่านเมล็ดข้าวเพาะต้นกล้าในแปลง
ถ่ายเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙

มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า “การสกัด
น้ำมันมะพร้าวจากกะทิโดยการให้ความร้อน
ที่บ้าน Sontun และบ้าน Tungwang ห่าง
จากตัวเมืองสงขลาไปทางตอนใต้ ๓.๕ กม.
และ ๑๓ กม.”

มีข้อความเดิมกำกับภาพว่า “การบีบกดเศษ
มะพร้าวให้น้ำมันออกมาจากเศษที่เหลือ”

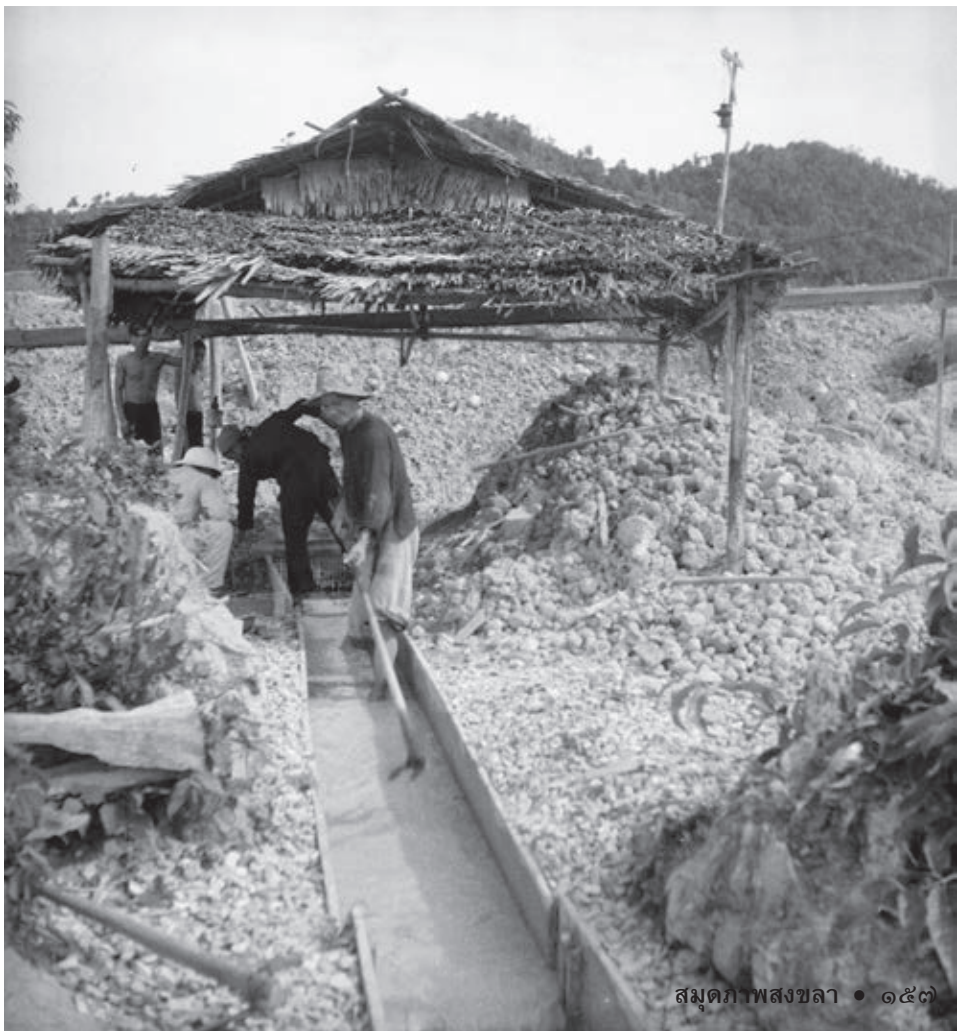
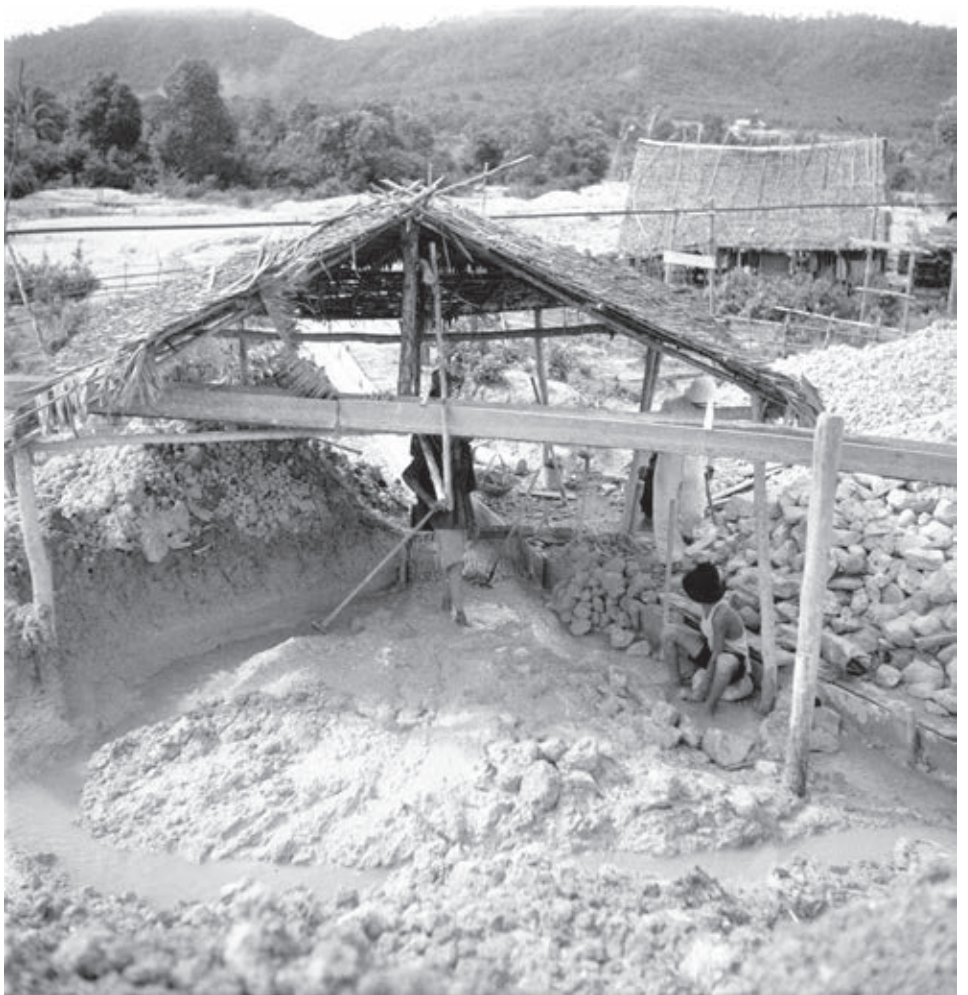

สถานีทดลองห้องรมควัน บ้านน้ำน้อย
หาดใหญ่ ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๖ - ๒๗ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๙

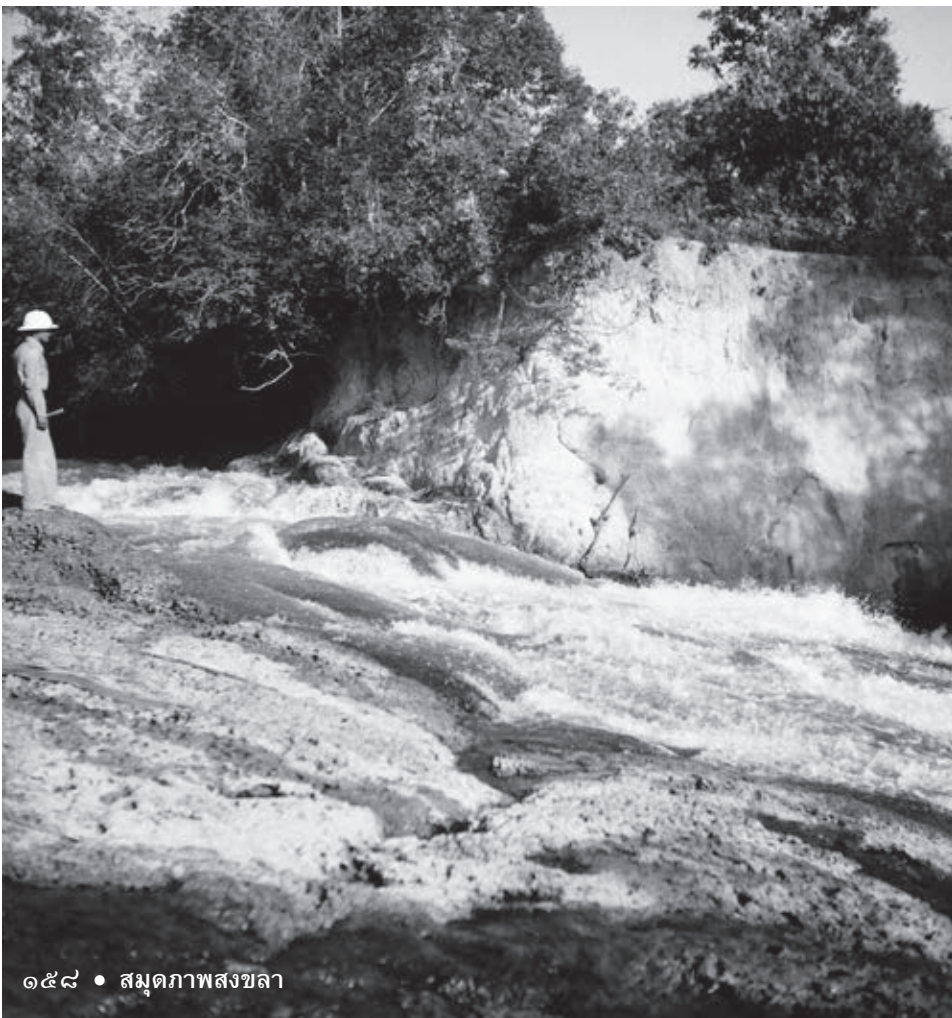
ห้องรมควันยางของเกษตรกร มีข้อความ
กำกับภาพเดิมว่า "ห้องรมควันของเกษตรกร
ในท้องถิ่น มีเตาไฟอยู่ทางขวา มีปล่องควัน
อยู่ใต้เตียงพร้อมมุ้งกันยุง" ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๘
กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙

ภาพบนและล่าง
เมืองแร่ดิบุกบ้านน้ำน้อยที่หาดใหญ่ สงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๙

เขื่อนไม้ไผ่ในแม่น้ำ มีข้อความกำกับภาพว่า
 “หินศิลาแลงในลำน้ำควนเนียง”
 ถ่ายเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

น้ำตกในลำน้ำควนเนียง
 มีข้อความกำกับภาพเดิมว่า
 “น้ำตกมองเห็นหินแกรนิตที่ผุกร่อนลึกๆ”
 ถ่ายเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

รถยนต์ของคณะสำรวจถนนสาย
หาดใหญ่ - สะเตา กิโลเมตรที่ ๖๓
ถ่ายเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

ที่ทำการตรวจคนเข้าเมือง อำเภอสะเตา
จังหวัดสงขลา บริเวณแยกทางหลวงในตัว
อำเภอสะเตา ทางซ้ายไปด่านนอกสะเตา
ทางขวาไปด่านปาดังเบซาร์ ถ่ายเมื่อวันที่
๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

โรงงานแปรรูปมันสำปะหลังเป็นแป้งสาकु
ตำบลคลองแะ อำเภอสะเตา จังหวัด
สงขลา ถ่ายเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ.
๒๔๗๙

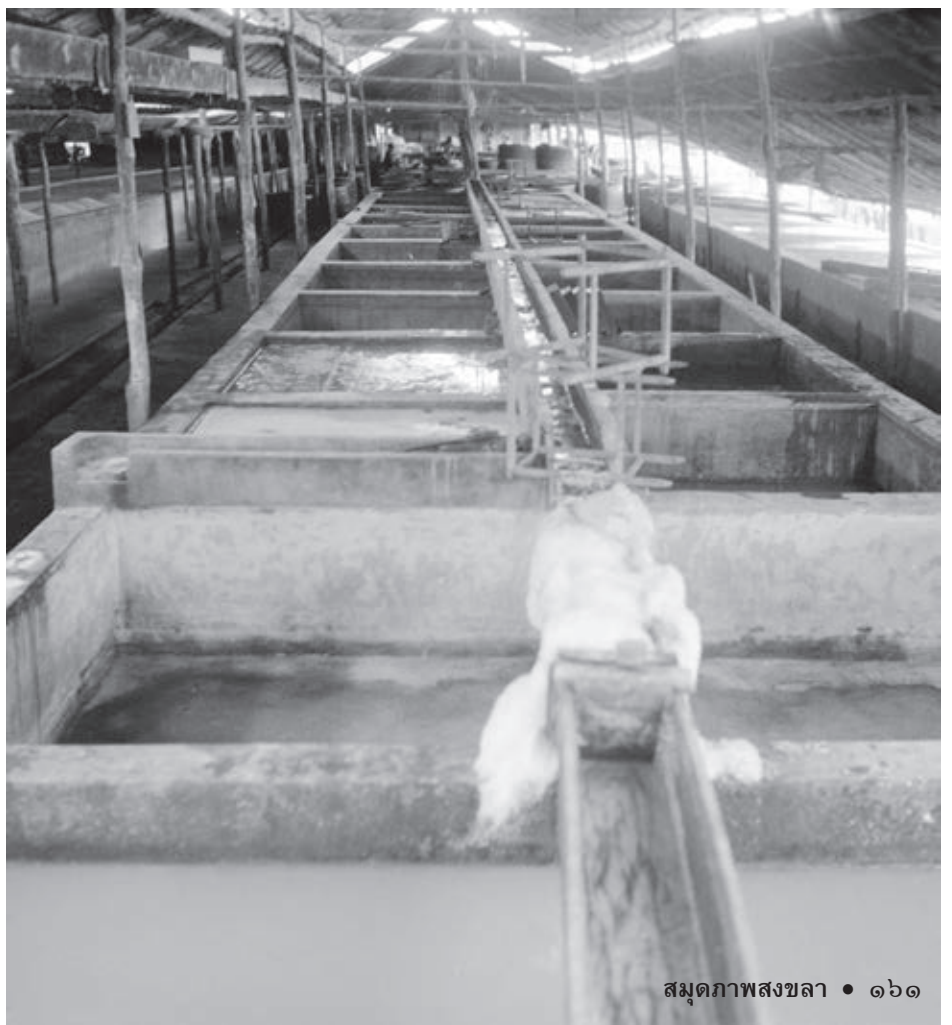

เกวียนบรรทุกหัวมันสำปะหลังเพื่อนำส่ง
โรงงานแป้งสาकु ถนนสายหาดใหญ่ - สะเตา
กิโลเมตรที่ ๕๘ ตำบลคลองแะ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา ถ่ายเมื่อวันที่ ๔ - ๕
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๙

ตะแกรงหมุนเพื่อแยกเส้นใยออกจากแป้ง
มันสำปะหลัง ภายในโรงงานแปรงสาธิต ตำบล
คลองแงะ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๗๙

ถังคอนกรีตสำหรับให้แป้งตกตะกอนจาก
ตะแกรงหมุน ภายในโรงงานแปรงสาธิต ตำบล
คลองแงะ อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา
ถ่ายเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๗๙

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ (ประสูติ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๒๕ สิ้นพระชนม์ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕) สมุหเทศาภิบาลผู้สำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๕๘ และอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๖๘ ทรงพำนักอยู่ที่สงขลาเป็นระยะเวลา ๑๕ ปี (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม - ชตาะ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๐๕ อัสัญกรรม ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑) ข้าราชการเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑล นครศรีธรรมราช ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๙ - ๒๔๔๘ ถ่ายกับท่านผู้หญิงตลับ สุขุม ภริยา (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา - ชาคะ พ.ศ. ๒๓๕๘ อสัญกรรม ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๗) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา (คนที่ ๖) ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๐๘ - ๒๔๒๗ เป็นผู้บูรณะพระเจดีย์หลวงบนเขาดังกวัน และเป็นผู้สร้างเส้นทางจากเมืองสงขลาถึงเมืองไทรบุรี ครั้นยังเป็นเมืองประเทศราชของสยาม (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

พระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา - ชาคะ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๙๗ อนุกรม ๔ พุทธศักราช พ.ศ. ๒๔๔๗) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา (คนที่ ๘) ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๔๔๗ มีผลงานสำคัญเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ เป็นผู้จัดการรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จกลับจากประพาสอินเดีย โดยเสด็จขึ้นที่เมืองไทรบุรีแล้วเสด็จข้ามมาลงเรือพระที่นั่งที่เมืองสงขลา และเป็นช่างถ่ายภาพคนแรกในหัวเมืองปักษ์ใต้ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ สมุหเทศาภิบาลผู้สำเร็จราชการมณฑลนครศรีธรรมราช (ตำแหน่งขณะนั้น) ทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะข้าราชการระดับสูงของมณฑลนครศรีธรรมราช ณ พระตำหนักเขาน้อย เมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙ (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

๑. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ประทับตรงกลาง
๒. พระยาชลบุรานุรักษ์ (เจริญ จารุจินดา) นั่งที่ ๓ จากซ้าย อดีตสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราชต่อจากพระยาสุขุม นัยวินิต (ปิ่น สุขุม)
๓. พระยาศิริธรรมบริรักษ์ (เย็น สุวรรณปัทมะ) นั่งซ้ายสุด อดีตผู้ว่าราชการเมืองสงขลา
๔. พระยาประติพัทธภูบาล (ค้อยู่เหล ณ ระนอง) แถวกลางคนที่ ๔ จากซ้าย อดีตกงสุลเยเนอรัลสิงคโปร์และสภามะลายูคนแรก
๕. หลวงสุขเกษมสโมทัย (ช้วยตั้ง หิรัญวรชาติ) แถวหลังคนที่ ๕ จากขวา อดีตผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ์ ทรงฉายพระรูปร่วมกับคณะผู้ติดตามที่ป่าสนแหลมทราย เมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙
(ภาพจากนายธนะชัย กปิลกาญจน์)

สมาคมพ่อค้ายางพารา สาขาสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘
(ภาพจากนายมนัส หนองกลาง)

ภาพหน้าซ้ายบน

คณะนายทหารที่เข้ามาควบคุมเหตุการณ์ในตลาดหาดใหญ่ ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕
ร่วมถ่ายภาพกับขุนนิพัทธ์จินนคร (เจียกี้ชี - ชุดขาวยืนกลาง) ที่บ้านในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

ภาพหน้าซ้ายล่าง

คณะเจ้าหน้าที่ที่ทำการกองไฟฟ้าสุขาภิบาลเมืองสงขลา ภาพยุค ๒๔๗๐
(ถ่ายก่อนยกสถานะขึ้นเป็นเทศบาลเมืองสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘)
(ภาพจากนายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย)

ครูและนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ ๘ โรงเรียนมหาวชิราวุธ ศิษย์รุ่นสุดท้ายของขุนศิลปกิจพิสัย
 ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘
 (ภาพจากจดหมายเหตุและพิพาทเพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวชิราวุธ)

ครูและนักเรียนช่างไม้ โรงเรียนประชาบาลป๋วย่าง ๑ ประจำ พ.ศ. ๒๔๗๘
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ)

ภาพหน้าซ้ายล่าง

นักเรียนลูกเสือ ชั้นมัธยมปีที่ ๕ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาพมีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อดีตนายกรัฐมนตรีและรัฐบุรุษ
นั่งอยู่แถวหน้าคนที่ ๒ จากซ้าย ถ่ายราว พ.ศ. ๒๔๗๗
(ภาพจากนางหยกสินี จตุรพฤกษ์ ร้านถ่ายรูปปณยาสงขลา)

กองเสือป่าของกรมเสือป่าหลวงรักษาดินแดน มณฑลนครศรีธรรมราช ได้ไปร่วมซ้อมรบที่ตำบลท่าชะมวง อำเภอกำแพงเพชร (ต่อมาคืออำเภอรัตนภูมิ) จังหวัดสงขลา ขากลับได้เดินทางมาโดยสารรถไฟที่สถานีควนเนียง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ แถวยืนคนที่ ๒ จากซ้ายคือ นายชู้เบ็ก (พิศาล) กปิลกาญจน์ เป็นนายหมู่เอก (ภาพจากนายธนชัย กปิลกาญจน์)

ภาพล่าง

คณะดนตรีดุริยางค์ประจำโรงเรียนมหาวชิราวุธ ภาพยุค ๒๔๗๐
(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวชิราวุธ)

นักเรียนโรงเรียนสงขลาวิทยามูลนิธิ
ขณะยื่นเคารพธงชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕
เบื้องหลังคือศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา
ถนนนางงาม สงขลา
(ภาพจากโรงเรียนสงขลาวิทยามูลนิธิ)

คณาครูและนักเรียนของโรงเรียนจีน
ฝ้าเฉียว (ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๔ เปลี่ยน
ชื่อเป็นโรงเรียนสงขลาวิทยามูลนิธิ)
ภาพยุค ๒๔๙๐
(ภาพจากโรงเรียนสงขลาวิทยามูลนิธิ)

พระภิกษุธรรมฐาตา (แจ้ง ภาทักโข) อดีตเจ้าอาวาสวัดราชผาติการาม (กรุงเทพมหานคร) รูปที่ ๒ อดีตเจ้าอาวาสวัดมณีมาวาสวรวิหาร (จังหวัดสงขลา) และอดีตเจ้าคณะจังหวัดสงขลา ภาพยุครัชกาลที่ ๕ (ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

พระธรรมวิโรจนเถร (พลับ จูติกโร) พระราชาคณะชั้นสามัญยก ฝ่ายวิปัสสนาธุระ สังกัดคณะธรรมยุติกนิกาย รูปแรกของภาคใต้
ชาติภูมิเดิมเป็นชาวอำเภอรโนด จังหวัดสงขลา (ชาตะ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๑๔ มรณภาพ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๘) ถ่ายเมื่อครั้ง
ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูคณการพินิจ เจ้าอาวาสวัดมณีมาวาสวรวิหาร รูปที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๔๗๒
(ภาพจากนายเกรียงศักดิ์ เมฆสุข)

พระสังฆาธิการเจ้าคณะในหัวเมืองปักษ์ใต้ ๔ รูป ภาพยุค ๒๔๕๐ - ๒๔๖๐
(ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

รายนามเรียงจากซ้าย

๑. พระชยาภิวัฒน์ (หนู ติสฺสโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุไชยา อดีตเจ้าคณะจังหวัดไชยา และอดีตเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานีรูปแรก
๒. พระธรรมารามคณี (หนู อชิโต) อดีตเจ้าอาวาสวัดโตนด (จังหวัดชุมพร) และอดีตเจ้าคณะจังหวัดหลังสวน
๓. พระอโนมคุณมณี (จู อิศฺรมาโณ) อดีตเจ้าอาวาสวัดมณีมาวาสวรวิหาร อดีตรองเจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช และอดีตเจ้าคณะจังหวัดสงขลา
๔. พระรัตนธัมม์ (ม่วง รตนทุสฺส) อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าโพธิ์วรวิหาร และอดีตเจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช

Phra Norn Khammuni

เจ้าเมืองเชียงใหม่
ริมพระอุโบสถวัดสุทัศน์

พระโณมคุณมุนี (จู อิศรธมาโณ) อดีตเจ้าคณะจังหวัดสงขลา อดีตเจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร ภายหลังเป็นที่พระรัตนธัชมุนี
ย้ายกลับมาจำพรรษาวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร ภาพยุค ๒๔๕๐
(ภาพจากนายชลทัต สุขสำราญ)

พระภัทรธรรมธาดา (จรูญ จิตสทุโธ) อดีตเจ้าอาวาสวัดสามแก้ว (จังหวัดชุมพร) และอดีตเจ้าคณะจังหวัดชุมพร เดิมอุปสมบทและเล่าเรียนอยู่ในสำนักวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร จังหวัดสงขลา สำเร็จเปรียญ ๕ ประโยค แล้วจึงย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดสามแก้ว ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ (ภาพจากวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร)

ภาพถ่ายที่ระลึกในการอุปสมบท ณ วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
ถวายท่านพระครูคณานุยุตต์วิจิตร (เลี่ยม อลีโน) พระกรรมวาจาจารย์
(ภาพจากวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร)

เรียงลำดับจากซ้าย

แถวหน้า – พระครูคณานุยุตต์วิจิตร (เลี่ยม อลีโน) พระครูศาสนการพินิจ (พลับ จิตติโร)

แถวยืน – พระจำสรวงห้วง ศัพทอนันต์ สามเณรทวี ลังกะสุต พระทองดี สะท้านวงศ์

พระพุทธรูปนารายณ์พิตร ประจำจังหวัดสงขลา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พระพุทธรูปนารายณ์พิตรมีพุทธลักษณะปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง ๒๓ เซนติเมตร สูง ๔๐ เซนติเมตร ปัจจุบันประดิษฐาน ณ ศาลากลางจังหวัดสงขลา

พระแสงราชศัสตรา

พระแสงราชศัสตราประจำมณฑลนครศรีธรรมราช ขนาดความยาวรวม ๑๐๘ เซนติเมตร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทาน ณ พลับพลาทองในสนามหลังสโมสรเสือป่า เมืองสงขลา เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ โดยมีสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ สมุหเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช เป็นผู้รับพระราชทาน มีจารึกที่ใบพระแสงว่า “มณฑลนครศรีธรรมราช” ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ ณ ศาลากลางจังหวัดสงขลา

จิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร เดิมชื่อวัดยายศรีจันทร์ สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ครั้นเมื่อย้ายเมืองสงขลามาดังที่ตำบลบ่อทราย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๕ เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาคนที่ ๕ ได้สร้างพระอุโบสถขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๐ เป็นพระอุโบสถทรงไทยสมัยรัตนโกสินทร์ แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๘ และต่อมาได้ยกเป็นพระอารามหลวง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังทั้ง ๔ ด้าน ฝีมือวิจิตรงดงามมาก ภาพตอนบนเขียนเรื่องพุทธประวัติ ภาพตอนล่างเขียนทศชาติ เขียนเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๖ ต่อมาพระอุโบสถทรุดโทรมลง กรมศิลปากรได้ทำการบูรณะอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังจนแล้วเสร็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗

พระประธานภายในพระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร ทำด้วยหินอ่อนแกะสลักฝีมือช่างจีน เจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) เป็นผู้ให้แบบสั่งมาจากประเทศจีน พระเกตุมาลาทำด้วยทองคำ ประดิษฐานภายในบุษบกทอง

หน้าบันภายในพระอุโบสถบริเวณผนังหุ้มกลอง ผังตรงข้ามพระประธาน ปั้นรูปพระราหูหน้าเอียง อยู่เหนือพวกคนธรรพ์

จิตรกรรมด้านผนังหุ้มกลองฝั่งตรงข้ามพระประธาน เขียนภาพพุทธประวัติ ตอนผจญมาร

จิตรกรรมฝาผนังด้านทิศเหนือ เขียนภาพพุทธประวัติ ตั้งแต่ประสูติ ทำนaylorลักษณะพระมหาบุรุษ อภิเษกสมรส พบเทวทูต ๔ จนถึงเสด็จออกมหาภิเนษกรรม

จิตรกรรมฝาผนังด้านทิศใต้ เขียนภาพพุทธประวัติ ตอนเสด็จปรินิพพานจนถึงพิธีถวายพระเพลิงพุทธสรีระ

จิตรกรรมฝาผนังเขียนภาพพุทธประวัติ ตอนมัลลกะตรียจัดพิธีถวายพระเพลิงพุทธสรีระ แล้วจัดให้มีมหรสพการแข่งขันมวยในพิธี

จิตรกรรมฝาผนังเขียนภาพพุทธประวัติ ตอนพระเจ้าสุทโธทนะเสด็จออกพิธีอุปสมบท

จิตรกรรมฝาผนังระหว่างช่องหน้าต่าง เขียนเรื่องทศชาติ ตอนเนมิราชกุมาร
๑๕๒ • สมุดภาพสงขลา

จิตรกรรมฝาผนังระหว่างช่องหน้าต่าง เขียนเรื่องมหาชาติชาดก กัณฑ์มัทรีกับกัณฑ์กุมาร

จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาส ตำบลบ่อทราย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วัดโพธิ์ปฐมาวาส ตามประวัติกล่าวว่าสร้างในสมัยอยุธยา รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นวัดที่เจ้าเมืองสงขลาได้เป็นผู้สร้างในบางส่วนและปฏิสังขรณ์สืบต่อกันมา นับตั้งแต่พระยาศรีสมบัติจางวาง (บุญขึ้น ณ สงขลา) เป็นผู้สร้างอุโบสถและศาลาการเปรียญ (โรงธรรม) ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ต่อมาเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (บุญสังข์ ณ สงขลา) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา ได้มาบูรณปฏิสังขรณ์อีกครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ และได้ยกสถานะเป็นพระอารามหลวงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ พระอุโบสถก่ออิฐถือปูน ลักษณะทรงไทย ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ภายในมีจิตรกรรมฝาผนัง มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ พิจารณาลายเส้นและสีแล้วน่าจะเขียนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔

จิตรกรรมด้านผนังหุ้มกลองฝั่งตรงข้ามพระประธาน เหนือกรอบประตูมีแผ่นรูปสามเหลี่ยมเขียนสีรูปต้นไม้ใหญ่เกาะอยู่บนโขดหิน มีซุ้มจะนำประดิษฐานพระพุทธรูปอยู่หน้าข้าง ฐานซุ้มซีกตกแต่งด้วยลายพรรณพฤกษาและลายหินอ่อน ซุ้มทางด้านทิศเหนือด้านล่างกรอบเขียนรูปยักษ์กำลังแบกฐานพระพุทธรูป ส่วนซุ้มทางด้านทิศใต้เขียนรูปลิง ๒ ตัว กำลังแบกฐาน

จิตรกรรมฝาผนังด้านเหนือหน้าต่างซ้ายขวาเขียนภาพเทพชุมนุม พนมมือถือดอกบัว ตรงกลางเจาะซุ้มพระและเทพชุมนุมคู่หันหน้าเข้าหากัน กระทำ
นมัสการพระพุทธรูปในซุ้ม เทพชุมนุมมีแถวเดียว เหนือขึ้นไปเขียนลายดอกไม้ร่วง ผนังตอนล่างระหว่างประตูด้านหน้าเป็นภาพปริศนาธรรม

จิตรกรรมฝาผนังภายในพระ
อุโบสถเขียนภาพขบวนแห่
เจ้าเช็นในนิกายชีอะฮ์ เป็นพิธี
ที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงการเสียชีวิต
ของอิหม่ามฮุเซ็น และเป็น
พิธีกรรมเฉพาะของชาวมุสลิม
นิกายชีอะฮ์

ภาพบน

ภาพสัตว์นรกทั้งหลายที่แออัดอยู่ในกระทะ บริเวณพื้นเต็มไปด้วยชิ้นส่วนของศีรษะและแขนขาของสัตว์นรก มีชิ้นส่วนของมนุษย์เป็นเชื้อเพลิงใต้กระทะ และมียมบาลคอยลงโทษสัตว์นรกเหล่านั้นตลอดเวลา

ภาพล่าง

เหนือกรอบประตูฝังตรงข้ามพระประธาน มีแผ่นรูปสามเหลี่ยมเขียนสีรูปต้นไม้ใหญ่เกาะอยู่บนโขดหิน

พระบรมสาทิสลักษณ์ รัชกาลที่ ๔
พิมพ์อยู่บนผ้ากำมะหยี่
ผลิตจากประเทศเยอรมนี
รัชกาลที่ ๕ ทรงพระราชดำริให้จัดพิมพ์ขึ้น
เพื่อพระราชทานในพิธีฉลอง
วัดราชประดิษฐ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๘
(สมบัติของวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร)

พัดรองที่ระลึกของสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร
กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ในคราว
บำเพ็ญกุศลพระชนมายุครบ ๓ รอบ และ
เสด็จมาประทับในมณฑลนครศรีธรรมราช
ครบ ๑๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐
(สมบัติของวัดดอนรัก อำเภอเมืองสงขลา
จังหวัดสงขลา)

แผนที่เมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๑๕๘ ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ คือสมุดไทยภาพแผนที่ที่กลบนา วัดบนาบสมุทรสทิงพระในสมัยอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๑๕๘ เขียนในสมุดข่อย โดยฝีมือของช่างท้องถิ่น แสดงเขตพระราชทานที่กลบนาบนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลาตั้งแต่เขาพระบาท อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชจนถึงเขตเทศบาลนครสงขลาในปัจจุบัน ส่วนที่นำเสนอในภาพนี้คือบริเวณทะเลสาบสงขลา หัวเขาแดง แหลมทราย เขาน้อย เขาดังกวัน และเกาะยอ (สมบัติของสำนักหอสมุดแห่งชาติ นายนิกร ทัสโสโร เอื้อเฟื้อภาพ)

การขึ้นต้นตาลโตนดเพื่อที่จะเอาน้ำตาลสดจากต้น ด้วยการขึ้นไปปาด
วงตาลแล้วใช้กระบอกลี้น้ำตาลที่ใส่เศษไม้เคี่ยมไว้แล้ว เมื่อรอจนได้
เวลาแล้วจึงปีนขึ้นต้นตาลอีกครั้งเพื่อนำน้ำตาลสดลงมา เพื่อนำไปเข้าสู่
กระบวนการเคี่ยวน้ำตาลที่เตาดาล
(กลุ่มดาวราย แปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำตาลโตนด สทิงพระ)

น้ำตาลสดที่นำลงเคี่ยวในกระทะประมาณ ๒ ชั่วโมง เคี่ยวให้งวดลงจนมีลักษณะเป็นของเหลวคล้ายน้ำผึ้ง แล้วจึงนำลงจากเตา จากนั้นนำไปหยอดใส่แฉ่วที่ทำด้วยใบจาก เมื่อแห้งสนิทแล้วก็ได้น้ำตาลโตนด ที่พร้อมรับประทานหรือนำไปประกอบอาหารต่อไป (กลุ่มดาวราย แปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำตาลโตนด สทิงพระ)

ตารางเดินรถไฟ

ขบวนรถเดินคิดต่อกันออกจากบางกอกน้อย			
—ชุมพร—ชุมทางทุ่งสง—ปาดังเบซาร์			
—กันตัง—สงขลา—นครศรีธรรมราช			
บางกอกน้อย ออก	๗.๐๐	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์,	
ชุมพร ถึง	๑๙.๐๖	" " "	
ชุมพร ออก	๗.๐๐	เดินทุกวัน เว้นแต่วันศุกร์	
ชุมทางทุ่งสง ถึง	๑๗.๒๒	" " "	
ชุมทางทุ่งสง ออก	๖.๑๕	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์	
ปาดังเบซาร์ ถึง	๑๓.๕๒	" " "	
ชุมทางทุ่งสง ออก	๑๘.๕๓	เดินทุกวัน	
กันตัง ถึง	๑๘.๐๖	" " "	
ชุมทางทุ่งสง ออก	๑๑.๑๓	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์	
สงขลา ถึง	๑๘.๓๔	" " "	
ชุมทางทุ่งสง ออก	๖.๑๕	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์	
นครศรีธรรมราช ถึง	๙.๑๕	" " "	
ชุมทางทุ่งสง ออก	๑๑.๑๓	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
นครศรีธรรมราช ถึง	๑๔.๓๐	" " "	
นครศรีธรรมราช ออก	๖.๐๐	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์	
ปาดังเบซาร์ ถึง	๑๓.๕๒	" " "	
นครศรีธรรมราช ออก	๑๐.๓๐	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์	
สงขลา ถึง	๑๘.๓๔	" " "	

ขบวนรถเดินคิดต่อกันออกจากปาดังเบซาร์			
—สงขลา—นครศรีธรรมราช—กันตัง—			
ชุมทางทุ่งสง—ชุมพร—บางกอกน้อย			
ปาดังเบซาร์ ออก	๙.๕๐	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
ชุมทางทุ่งสง ถึง	๑๗.๒๑	" " "	
ชุมทางทุ่งสง ออก	๑๗.๓๖	เดินทุกวัน เว้นแต่วันพฤหัสบดี	
ชุมพร ถึง	๑๗.๕๖	" " "	
ชุมพร ออก	๖.๕๕	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
บางกอกน้อย ถึง	๑๙.๑๔	" " "	
กันตัง ออก	๗.๓๐	เดินทุกวัน	
ชุมทางทุ่งสง ถึง	๑๐.๔๓	" " "	
สงขลา ออก	๗.๐๐	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
ชุมทางทุ่งสง ถึง	๑๔.๒๓	" " "	
นครศรีธรรมราช ออก	๑๐.๓๐	วันจันทร์, พุธ, ศุกร์	
ชุมทางทุ่งสง ถึง	๑๔.๒๓	" " "	
นครศรีธรรมราช ออก	๑๕.๐๐	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
ชุมทางทุ่งสง ถึง	๑๗.๒๑	" " "	
ปาดังเบซาร์ ออก	๙.๕๐	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
นครศรีธรรมราช ถึง	๑๗.๕๒	" " "	
สงขลา ออก	๗.๐๐	วันอังคาร, พฤหัสบดี, เสาร์	
นครศรีธรรมราช ถึง	๑๔.๓๐	" " "	

สงขลา—ชุมทางทุ่งสง—ปาดังเบซาร์			
ปาดังเบซาร์—ชุมทางทุ่งสง—สงขลา			
กิโลเมตร จากบาง กอกน้อย	สถานี	๕๔ วันที่	กิโลเมตร จากบาง กอกน้อย
๑๕๐.๐๐	สงขลา	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	นครศรีธรรมราช	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมพร	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมทางทุ่งสง	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ปาดังเบซาร์	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมทางทุ่งสง	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมพร	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	นครศรีธรรมราช	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	สงขลา	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมทางทุ่งสง	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมพร	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	นครศรีธรรมราช	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	สงขลา	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมทางทุ่งสง	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	ชุมพร	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	นครศรีธรรมราช	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐
๑๕๐.๐๐	สงขลา	๑๕๐.๐๐	๑๕๐.๐๐

ตารางเดินรถไฟสายใต้ ของสถานีสงขลา - ชุมทางหาดใหญ่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ (สมบัติของนายแพทย์บัญญัติ พงษ์พานิช)

รายชื่อผู้ร่วมเดินทาง

๑. นายเอนก นาวิกมูล ทำหน้าที่บรรณาธิการ ดูแลการเลือกตัดภาพ เขียนบันทึกการเดินทางและการทำงานของแต่ละวันเพื่อให้ช่างภาพถ่ายเป็นหลักฐานช่วยจำไว้ เขียนคำนำ ควบคุมการออกแบบรูปเล่ม และออกแบบปก

๒. นายธงชัย ลิขิตพรสวรรค์ ผู้จัดการสำนักพิมพ์ ดันฉบับ (๒๐๑๘) และบรรณาธิการร่วม ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ พระเถรชาวยุโรป ชี้แจงที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำสมุดภาพ ดูแลการคัดเลือกภาพ ร่วมเขียนคำบรรยายหลังภาพ ดูแลการเดินทางทั้งเรื่องที่พักและยานพาหนะ

๓. นายพิชญ์ เยาวภิรมย์ ช่างภาพ ทำหน้าที่ถ่ายภาพ ก๊อปปี้ภาพทั้งหมดด้วยกล้องดิจิทัลอย่างดี

๔. นายสุปรีย์ ณ นคร ทำหน้าที่เลขานุการคณะ จัดบันทึกชื่อและเบอร์โทรศัพท์ของผู้ให้ความช่วยเหลือต่างๆ จัดคำบรรยายหลังภาพ จัดแบ่งภาพเพื่อวางลำดับ ดันฉบับก่อนรวมพิมพ์ เขียนคำบรรยายภาพ

๕. นายวุฒิพงศ์ ท้าวพิลา ทำหน้าที่สอบถามข้อมูล และปฏิสนธิ์การต่างๆ

วันจันทร์ที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘

เดินทางไปยังจังหวัดสงขลา ตั้งกองก๊อปปี้ภาพเก่าที่วัดมณีนิมิต โดยอาจารย์เอื้อนจิตต์ สัมมา และอาจารย์จรัส จันทร์พรหมรัตน์ เป็นผู้คอยดูแล

คณะทำงานสมุดภาพสงขลา ลงพื้นที่วัดมณีนิมิตวาสรวิหาร ในตัวเมืองสงขลา สรรวจจิตรกรรมในพระอุโบสถและสิ่งของทรงคุณค่าของวัด เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ของที่นำเสนอใจได้แก่ผ้ากราบสำหรับงานฉลองวัดราชประดิษฐ์ พ.ศ. ๒๔๒๘ เป็นพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พิมพ์บนผ้ากำมะหยี่ที่มีความคมชัดและมีสีสัน แบบที่ไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน

ช่วงบ่าย คณะทำงานบางส่วนแยกตัวไปสำรวจเกาะหนู เกาะแมว โดยการนำของอาจารย์สืบสกุล ศรีสุข

วันอังคารที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ก๊อปปี้รูปเก่าที่วัดมณีนิมิตต่อไป

ตอนสายเดินทางไปยังศาลากลางจังหวัดสงขลา เพื่อถ่ายภาพพระแสงราชศัสตรา ประจำมณฑลนครศรีธรรมราช แล้วคุณแดงต้อย ไททัน เจ้าของร้านคลื่นงาม และคุณรังษี รัตนปราการ เลี้ยงอาหารเที่ยง

คุณธนชัย กบิลกาญจน์ (จิ๊บ) นักสะสมภาพเก่า มาร่วมโต๊ะและยินดีให้ใช้รูปเก่าที่ซื้อหามาด้วยราคาแพงมาก เช่นภาพเจ้าพระยาวิเชียรคีรี (เม่น ณ สงขลา) ภาพซุ้มรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ฯลฯ ลงหนังสือโดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ทั้งสิ้น

ถ่ายภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมณีนิมิต และวัดโพธิ์ปฐมวาสต่อไป คณะทำงานบางส่วนแยกไปดูร้านศิลปจำลองถนนนครในที่อาจารย์จรัสเช่าทำพิพิธภัณฑ์ แล้วเดินทางไปยังโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งกองก๊อปปี้รูปเก่าอีกจำนวนหนึ่งในคลังรูปที่อาจารย์จรัสแบ่งเก็บไว้ที่นั่น

คณะทำงานสมุดภาพสงขลา เข้าพบนายโชตินรินทร์ เกิดสม ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา เพื่อบันทึกภาพพระพุทธรูปราชูปถัมภ์ ประจำจังหวัดสงขลา และพระแสงราชศัสตรา ประจำมณฑลนครศรีธรรมราช ณ ศาลากลางจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ช่วงค่ำ ตั้งกองก๊อปปี้รูปที่ร้านบ้านเดือนฉายของ
คุณวุฒิชัย ธรรมปาโล จนดึก

วันพุธที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ถ่ายภาพที่วัดมัชฌิมาวาสต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ภาพจิตรกรรมฝาผนัง พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งมีรายละเอียดมากมาย

เอนก นาวิกมูล กับคณะจำนวนหนึ่ง แยกตัวไปสำรวจ
ป้อมเก่า สุสานเก่า ชุมชนเก่า วัดเก่า ทาง อ.สิงหนคร
อ.สทิงพระ และ อ.ระโนด จุดสำคัญที่ตั้งใจไปคือวัดปากจำ
ต.ควนโส อ.ควนเนียง จ.สงขลา ที่มีภาพวาดพระ นาง ยักษ์
ลิง บนเสาโบสถ์ และถ้ำคูหา ต.ชุมพล อ.สทิงพระ กล่าวกัน
ว่าเป็นถ้ำที่ขุดเจาะโดยมีมนุษย์เมื่อราวพันปีที่แล้ว ถือเป็น
ศาสนสถานในศาสนาฮินดูที่เก่าแก่ที่สุดของภาคใต้

วันพฤหัสบดีที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

เดินทางไปยังวัดจะทิ้งพระ อ.สทิงพระ แล้วเดินทาง
ต่อไปยังบ้านนางดำ คล้ายสินวล อายุ ๖๒ ปี บ้านคลองฉนวน
ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ เพื่อถ่ายภาพการปั้นดินตาล
และการเคียวตาล แล้วเดินทางกลับ กทม.

คณะทำงานสมุดภาพสงขลา ลงพื้นที่สำรวจวัดจะทิ้งพระ และเยี่ยมชม
กลุ่มทำน้ำตาลโตนดดาวราย ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

รายชื่อผู้ให้การอนุเคราะห์ในการจัดทำสมุดภาพสงขลา

หน่วยงานและบุคคลในจังหวัดสงขลา

วัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร

วัดโพธิ์ปฐมวาส (พระอารามหลวง)

วัดดอนรัก

สำนักงานจังหวัดสงขลา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

สำนักงานคลังจังหวัดสงขลา

หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สงขลา

หอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ

โรงเรียนนารีนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา

โรงเรียนสงขลาวิทยามูลนิธิ

โรงสีแดง หับ โห่ หิ้น

ตระกูลเสาวพฤกษ์

ตระกูลปรีชญากร

นายรังษี รัตนปราการ

นายวุฒิชัย ธรรมปาโล ร้านอาหารบ้านเดือนฉาย

นางสาวเยาวลักษณ์ ประโมจน์

นายเจริญ ธารณมัย

นางอรพินท์ สายบัว

นายวุฒิชัย เพ็ชรสุวรรณ

นายจรัส จันทรพรหมรัตน์

นายธนชัย กปิลกาญจน์

นางแดงด้อย ไททัน

นายสืบสกุล ศรีสุข

นายปัญญา พูนสิน

นางสาวอจจิมา พงษ์อักษร

นายปิยวัฒน์ วัฒนายากร

นางดำ คล้ายสินวล

นางเอื้อนจิตร สัมมา

นางจินตนา พนิตกมล

นางปนัดดา ประวัติ

นาวาโท วริษฐ์ วรรณระอ

นายนิกร ทัสสโร

พระคงนัฐ สุขวทุฒโน

นายปรกรณ์ หนูยี่

นางอรทัย สัตยสันต์สกุล

พระศุภชัย ปรุกโกโม

หน่วยงานและบุคคลในส่วนอื่น ๆ

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

สำนักหอสมุดแห่งชาติ

บ้านพระยาสมันตรัฐบุรินทร์ จังหวัดสตูล

หอสมุดมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน - มิลวอกี สหรัฐอเมริกา

นายเชิดชู เต็งไทรรัตน์ เอื้อนยังต่อคาเฟ่ น่าน

นายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช

นายชลทิต สุขสำราญ

นายชนินทร์ อินทร์พิทักษ์

นายมนัส หนองกลาง

นายเกรียงศักดิ์ เมฆสุข

นายวริชัญ เวชุนเคราะห์

นายศุภชัย ฉ้วนกลิ่น

นายพิเชษฐ แซ่มเนียม

พื้นภูมิเมืองสงขลา | การเสด็จพระราชดำเนินเยือนสงขลา | ภูมิสถานบ้านเมือง | แผนที่สงขลา
สงขลาในหนังสือพิมพ์ต่างประเทศ | ภาพถ่ายทางอากาศ | เหตุการณ์และกิจกรรมสัมพันธ์
ประเพณีและวิถีชีวิต | งานศพชาวเมืองสงขลา | ผู้คนเมืองสงขลา | คณะสงฆ์เมืองสงขลา | มรดกเมืองสงขลา

จัดพิมพ์โดย จังหวัดสงขลา

